

New
Direction

Jan Dvořák

FRANCIE, EU A RUSKO

**Historická syntéza francouzsko-ruských
vztahů na pozadí evropské politiky**

newdirection.online

[@europeanreform](https://twitter.com/europeanreform)

[@europeanreform](https://www.instagram.com/europeanreform)

[NDeuropeanreform](https://www.facebook.com/NDeuropeanreform)

contact@europeanreform.org

New Direction

Founded by Margaret Thatcher in 2009 as the intellectual hub of European Conservatism, New Direction has established academic networks across Europe and research partnerships throughout the world.

New Direction is registered in Belgium as a not-for-profit organisation and is partly funded by the European Parliament.
REGISTERED OFFICE: Rue du Trône, 4, 1000 Brussels, Belgium. EXECUTIVE DIRECTOR: Naweed Khan.

The European Parliament and New Direction assume no responsibility for the opinions expressed in this publication. Sole liability rests with the author.

Jan Dvořák

Jan Dvořák se narodil 12. srpna 1990 v Prachaticích.

Je absolventem oboru Angličtina
a francouzština pro mezikulturní komunikaci
na Ústavu translologie FF UK (2014).

Od roku 2015 žije a pracuje ve Francii.

V letech 2015 a 2016 absolvoval magisterské studium
v oboru francouzského jazyka a literatury na École
normale supérieure v Lyonu. V roce 2021 získal
doktorát z lingvistiky za disertační práci
připravovanou na École normale supérieure v Lyonu
a na FF UK v Praze. V roce 2019 přeložil román
Flanderská cesta francouzského spisovatele
Clauda Simona.

	ÚVOD	7
	Po bolševickém převratu	10
	Ekonomické styky	11
1	FRANCIE, RUSKO A EU: GEOPOLITICKÝ TROJÚHELNÍK	13
1.1	Partnerství pro mír a na něj navazující spolupráce	13
1.2	Budapeštské memorandum	14
1.3	Ukrajina a EU: od navázání spolupráce po plánovaný podpis Asociačních dohod	14
1.4	Arsenij Jaceňuk a Petro Porošenko: nová orientace Ukrajiny na EU a NATO	15
1.5	Vztahy Mitterrand–Gorbačov na pozadí rozšiřování NATO a evropské integrace	15
1.6	Jacques Chirac a Nicolas Sarkozy	18
1.7	François Hollande a ukrajinská krize	20
1.8	První funkční období Emmanuela Macrona	22
1.9	Francouzské prezidentské volby v roce 2022	23
2	RUSKÁ INVAZE NA UKRAJINU (2022)	25
2.1	Kontext předcházející invazi	25
2.2	Únor 2022	26
2.3	Západní sankce	27
2.4	Dopady na francouzskou ekonomiku a obavy ze zimy	28
2.5	Mimořádná linka Paříž-Moskva	30
3	FRANCIE A RUSKO: BOJ O VLIV V AFRICE	35
3.1	Sovětský svaz jako vzor zemí třetího světa	35
3.2	Mali: francouzské síly Barkhane nahrazeny Vagnerovými žoldnéry	36
4	SEZNAM ZDROJŮ	39

Petr Veliký a francouzský regent při návštěvě Královského vojenského domu, 7. června 1717; Léon de Lestang Parade. Zdroj: <https://www.chateauversailles.fr/actualites/expositions/pierre-grand-tsar-france-1717#lexposition>.

Polsko-litevská unie v době svého největšího rozmachu (kolem roku 1600). Zdroj: Wikimedia Commons.

ÚVOD

Hovoříme-li zde o současných francouzsko-ruských vztazích, pak se nevyhneme krátkému shrnutí historie těchto vztahů a zejména toho, co je činí jedinečnými s ohledem na evropské dějiny. K prvním intenzivnějším kontaktům mezi carským Ruskem a Francouzskou monarchií dochází teprve na sklonku šestnáctého století, tedy v době vlád Ivana Hrozného a Jindřicha III.¹ Tato skutečnost poměrně překvapí, uvědomíme-li si, že jiné evropské země – především Německo a Anglie – v té době s Ruskem již stačily rozvinout bohaté obchodní styky. S nástupem dynastie Romanovců dochází k prvním významnějším diplomatickým stykům: Rusové vysílají své první velvyslance do Paříže a Ludvík XIII. se odhodlává zřídit velvyslanectví v Moskvě. Kromě navázání obchodního partnerství si ruský car v té době od francouzského krále slibuje, že v něm nalezne spojení proti Polákům a Osmanům. Marně. O něco později, když se Petr Veliký vydává na svou první cestu po západní Evropě, je Francie jedinou zemí, jejíž královský dvůr ho odmítne přijmout. Během jeho druhé cesty po západní Evropě (1716–1717) se Petru Velikému už přijetí dostane, a to od mladičkého krále Ludvíka XV. Za toho se car snaží provdat svou dceru a uzavřít tímto prostřednictvím pevné spojenectví s Francií. Francouzi to však odmítají, neboť jejich zahraniční politika je v té době orientována především na Anglii.

Důležitým jablkem sváru francouzsko-ruských vztahů zůstává dlouhodobě francouzská ochrana polských zájmů před ruským imperialismem. Ta zásadním způsobem odráží civilizační rozpor mezi katolictvím a pravoslavím: Francouzská monarchie jakožto „prvorozená dcera církve“ poskytuje ochranu Polsko-litevské unii

(1569–1795), tedy státnímu útvaru na samé východní hranici katolického světa. Napoleon Bonaparte o několik let později částečně obnovuje polsko-litevský stát zaniknuvší následkem tzv. třetího dělení Polska (1795) tím, že ustavuje Varšavské knížectví (1807–1816).

Současně však zesílil kulturní vliv Francie na carskou mocnost. Tento vliv se projevuje nejen oblibou, jíž se francouzský jazyk těší u šlechty a inteligence, ale odráží se například i v architektonickém slohu právě vznikajícího Petrohradu. Francouzští osvícenští filozofové v čele s Voltairem pobývají na dvoře Kateřiny Veliké. Diderot je sem pozván, aby zde publikoval svou proslulou Encyklopedii, jejíž vydání mu není v Paříži umožněno kvůli cenzuře. Roku 1785 Kateřina dokonce kupuje celou Diderotovu knihovnu. Výrazné ochlazení vztahů mezi oběma zeměmi pochopitelně přinese vypuknutí Francouzské revoluce, poprava Ludvíka XVI. a o devatenáct let později započaté Napoleonovo ruské tažení, které skončí požárem Moskvy a zničením Napoleonovy Velké armády. Během téměř celé této epochy náleží Rusko k evropským koalicím snažícím se skoncovat s „francouzskou anomálií“. Současně s tím nachází v Rusku útočiště část francouzské šlechty prchající před revolucí, včetně jistého Armanda-Emmanuela du Plessis de Richelieu, obecněji známého jako vévoda z Richelieu. Ten se po útěku před revolucionáři přidává k ruské carské armádě, bojuje proti Osmanům a v roce 1803 jej za jeho zásluhy car Alexandr I. jmenuje guvernérem Oděsy, na jejímž založení se vévoda několik let předtím podílel.

Ukáže se však, že i navzdory sérii politických a vojenských traumat zůstává francouzská kulturní hegemonie v Rusku více méně neotřesená, čímž se zároveň naplňují Kateřininy obavy. Ba co víc: Záhy se v prostředí ruského absolutismu začínají šířit i importované politické ideje francouzského osvícenství a s nimi spojený

¹ Pomineme-li zde sňatek z roku 1051 mezi francouzským králem Jindřichem I. a Annou Jaroslavnou, dcerou kyjevského velkoknížete Jaroslava I. Moudrého.

politický liberalismus. Právě ten sehraje významnou roli v neúspěšném povstání tzv. děkabristů (rok 1825), snažících se o svržení zmíněného samodržaví po smrti cara Alexandra I. Je zároveň poněkud paradoxní, že to byl právě car Alexandr, kdo se výrazně zasadil se svými progresivními ideály v rámci Vídeňského kongresu o to, aby nebyla Francie vymazána z mapy, a také o to, aby restaurátor bourbonské monarchie Ludvík XVIII. přijal ústavu, a omezil tak své vlastní pravomoci.

Dále se prohlubující politický rozkol mezi Francií (v zásadě bez ohledu na tamní režim) a Ruskou říší vyvrcholil Krymskou válkou (rok 1856), kdy se Francouzi spojili s Angličany a Osmany proti Rusům, neboť se obávali jejich rostoucího vlivu ve Středomoří, v oblasti Černého moře a na Balkáně. Překvapivým důsledkem ruské porážky byla ještě větší orientace carského režimu na Francii a západní Evropu obecně, neboť za hlavní příčinu vojenského selhání byla považována technická a politická zaostalost země. Právě toto poučení vedlo cara Alexandra II. k řadě politických reforem (např. zrušení nevolnictví v roce 1861), jež vytrvale prosazoval až do svého zavraždění roku 1881 anarchisty z hnutí Narodnaja volja.

Michel Eltchaninoff ve svém eseji nazvaném V hlavě Vladimíra Putina (*Dans la tête de Vladimir Poutine*, 2022 [2015], Arles, Actes Sud, s. 102–105) zároveň vysvětluje, že právě porážka Ruska v Krymské válce vedla u části ruské inteligence k odklonu od evropské orientace a k definici nového filozoficko-politického směru známého jako „eurasianismus“. Jedná se o v ruském kontextu významnou filozoficko-politickou doktrínu, existující vedle dalších známých směrů jako je europeismus či slavjanofilství. V jejím rámci je Rusko primárně nazíráno nikoli jako součást evropské civilizace ani jako centrum slovanství, nýbrž jako svébytná entita definovaná svou dvojitou zeměpisnou polohou a jako geopolitické těžiště eurasijské civilizace, zahrnující vedle etnických Rusů a dalších východních Slovanů i všechny ostatní národy žijící v Rusku či jeho těsném sousedství (z podstaty tak jde o doktrínu multietnickou a multikonfesní). Snad nejznámějším současným představitelem této doktríny je Alexandr Dugin, spoluzakladatel Národně-bolševické strany v roce 1993, o němž se na Západě často hovoří jako o hlavním ideologovi Putinova režimu.² S ohledem na téma zde předkládané studie stojí za zmínku, že Du-

ginovo dílo našlo své čtenáře u té části francouzské krajní pravice, která se vyznačuje neskrývaným obdivem Putinova režimu.³ Duginův myšlenkový systém je zvláštní kombinací eurasianismu, bolševismu, antimodernismu, fašismu a okultismu.⁴ Zejména pro české čtenáře pak může být zajímavá informace, že mezi nejdůležitější teoretiky eurasianismu patří i významný představitel Pražského lingvistického kroužku a zakladatel fonologie Nikolaj Trubeckoj. Právě Trubeckoj na počátku dvacátých let minulého století píše:

Je třeba, abychom uvykli myšlence, že románsko-germánský svět s celou svou kulturou je naším největším nepřítelem. Bez lítosti tak musíme svrhnout a do země zadupat modly společenských ideálů a předsudků převzatých ze Západu, jež stále udávají směr myšlení našich intelektuálů.⁵

Vraťme se ale k francouzsko-ruským vztahům. Po ponižující porážce Druhého císařství ve francouzsko-pruské válce a ztrátě Alsaska a Lotrinska si nastupující Třetí republika uvědomuje důležitost aliance s Ruskem. Samotnému Rusku, obávajícímu se rostoucího vlivu Pruska, rakouského mocnářství a Itálie a ohrožení svých zájmů na Balkáně, přijdou francouzské prosby vhod: Roku 1892 obě země podepisují dohodu o vojenské spolupráci. Pro Francii jde o zásadní průlom, neboť se tak konečně dostává ze své geopolitické izolace. Jak poznamenává Jean de Gliniasty, bývalý francouzský velvyslanec v Rusku mezi lety 2009 a 2013, kolébka osvícenských a revolučních hodnot se uchyluje k dohodě s represivním absolutismem Alexandra III., a to z ryze pragmatických důvodů, ponechávajíc stranou dokonce i tolik symbolické téma ochrany polských zájmů.⁶ Zmíněná dohoda později poslouží jako jeden ze základů pro rusko-francouzsko-britskou Trojdohodu. Zde se má obecně vzato, že ruská ofenzíva na východní frontě v září roku 1914 zabránila okamžité francouzské porážce na frontě západní, kam Němci soustředili většinu svých divizí. Chaotická ruská ofenzíva totiž donutila německý generální štáb přesunout část svých sil na východ, čímž francouzským oddílům umožnila ubránit frontovou linii na Marňě.

3 Zmíňme například hnutí „Egalité et Réconciliation“ antisemitského ideologa Alaina Sorala, jenž je autorem několika předmluv k Duginovým překladům do francouzštiny.

4 Viz např. Alexandr Dugin, *Čtvrtá politická teorie*, 2020, Zvolen, Sol Noctis, překlad Ivan Šebesta.

5 Nikolaj Trubeckoj, „Ruskaja problema“, in *Nasledie Tchingiskhana*, 1999, Moskva, Agra, citováno ve vlastním překladu.

6 Jean de Gliniasty, *Petite Histoire des relations franco-russes : Entre géopolitique et idéologie*, 2021, Paříž/Moskva, L'Inventaire/L'Observatoire franco-russe, s. 20–21.

2 Michel Eltchaninoff, který se s Duginem osobně setkal, však uvádí, že jde o mýlku. Eurasianismus je sice důležitou složkou „putinismu“, avšak stěžejní postavou, na niž se Putin nejvíce odvolává, ve skutečnosti není Dugin, ale historik Lev Gumilev, syn básničky Anny Achmatovové.

Denis Diderot s carevnou Kateřinou II. v Petrohradu v letech 1773-1774 (rytina z 19. století).
Zdroj: <https://www.spectator.co.uk/article/conversations-between-truth-and-power>.

Vzpouřa děkabristů (14. prosince 1825); Vasili Timm. Zdroj: Zdroj: Wikimedia Commons.

PO BOLŠEVICKÉM PŘEVRTU

Po říjnovém bolševickém převratu (1917) a ustavení Sovětského svazu (1922) se vítr ideologického vlivu otáčí. Francouzská komunistická strana se postupně stává nevidanou ideologickou silou jak mezi intelektuály a umělci,⁷ tak u části pracujících. Důsledky tohoto stupňujícího se vlivu – hlavním milníkem je pochopitelně Stalinovo vítězství ve druhé světové válce – jsou mezi francouzskými elitami dodnes patrné a s jistou mírou nadsázky lze prohlásit, že hluboko zakořeněný marxisticko-leninistický narativ a jeho deriváty (trockismus, maoismus) v průběhu dvacátého století vytvořily významnou část podhoubí současné francouzské kulturní levice. Charles de Gaulle si je dobře vědom jak mocenského postavení Sovětského svazu v rámci bipolárního uspořádání poválečné Evropy, tak i rizika „páté kolony“ v podobě Francouzské komunistické strany a její tvrdé orientace na Moskvu. Ve volbách z roku 1945 získává Komunistická strana Francie 26,3 % hlasů a pod vedením Maurice Thoreze se tak fakticky stává první politickou silou v zemi.⁸

De Gaulle si je však po dobu celého svého státnického působení také vědom nutnosti udržovat se Sovětským svazem uspokojivé diplomatické styky. V roce 1944 se proto ještě jako šéf prozatímní francouzské exilové vlády vydává na svou první návštěvu Moskvy, aby zde se Stalinem podepsal spojeneckou smlouvu. De Gaulle po Stalinovi zároveň chce, aby na Francii navzdory její porážce ze čtyřicátého roku a následné vichistické kolaboraci nahlížel jako na vítěznou mocnost. V sázce je ovšem ještě mnohem víc, neboť De Gaulle si od tohoto bezprostředního setkání s pánem Kremlu slibuje posílení svého vlivu v rámci napjatého spojení s Brity a Američany a usiluje o to, aby se Francie stala stálým členem Bezpečnostní rady OSN. Obecně generálova pozice vůči Sovětskému svazu odráží střízlivý pragmatismus člověka, jenž je stejně tak zarytým odpůrcem komunistické ideologie jako obdivovatelem ruské kultury. Z jeho veřejných vystoupení i textů je patrné, že imperialismus v bolševickém hávu považuje za ryze konjunkturální a dočasnou kapitolu ruských dějin. Je tak například příznačné, že De Gaulle jen zřídkakdy používá označení „Sovětský svaz“ a s až

zarážející automaticností hovoří o „Rusku“.⁹ Není dnes žádným tajemstvím, že De Gaulle komunistům učinil sérii ústupků s cílem poskytnout jim pocit relativního mocenského uspokojení a zároveň je dostat co nejdále od klíčových rezortů v zemi. V praxi to paradoxně znamenalo, že komunisté, jimž byly přenechávány rezorty jako školství a kultura, tím ještě více posílili svůj ideologický vliv na masy. Ostatně, již ve zmíněném roce 1944 se De Gaulle uvolí k repatriaci Maurice Thoreze, generálního tajemníka Komunistické strany Francie, z Moskvy, kam Thorez dezertoval z fronty ihned po podepsání Německo-sovětského paktu o neútočení v roce 1939. Výměnou za toto gesto De Gaulle u Stalina docílí toho, že se francouzští komunisté nebudou vzpouzet rozpuštění tzv. vlasteneckých milic, tedy polovojenských útvarů ustavených na popud komunistů a jednajících více méně na vlastní pěst. Thorez je omilostněn, je mu obnoveno francouzské občanství a vrací se do vlasti, kde bude moci až do roku 1964 svědomitě dohlížet na stalinizaci Francouzské komunistické strany.

Ovšem ani francouzský kulturní vliv v Sovětském svazu není zanedbatelný (kupříkladu ve srovnání s tím anglo-americkým), což lze poměrně logicky vysvětlit jako důsledek esence gaullismu: odmítnutí bipolárního paradigmatu studené války a budování vlastního vůdčího postavení v rámci tábora tzv. „nezúčastněných“ států. Roku 1966 se De Gaulle, tentokrát už jako prezident-zakladatel Páté republiky, vydává na svou druhou návštěvu Sovětského svazu. V této souvislosti nelze nezmínit, že téhož roku rozhodl o vystoupení ze společného vojenského velení Severoatlantické aliance. Důvodem rozhodnutí byla obava z růstu americké hegemonie a jemu úměrné ztráty nezávislosti Francie.¹⁰ Již v roce 1957, během summitu NATO, přednesl Eisenhower návrh, aby byly v rámci Aliance v Evropě rozmístěny jaderné zbraně a rakety středního doletu. De Gaulle byl ochoten svolit pouze tehdy, bude-li Francie společně s Američany a Brity přijata mezi země, jež v rámci NATO rozhodují o otázkách jaderné politiky. Po odmítnutí USA se De Gaulle definitivně odhodlal budovat vlastní systém jaderné politiky odstrašování. V roce 1960 uskutečnili Francouzi uprostřed alžírské pouště první jaderné pokusy a stali se historicky v pořadí čtvrtou zemí světa disponující nukleárními zbraněmi. Cíl De Gaullovy cesty v roce 1966 je tedy jasný: docílit

7 Viz například známý výrok Jeana-Paula Sarrtra o marxismu jako „nepřekonatelném filozofickém horizontu naší doby“ v díle *Kritika dialektického rozumu* (*Critique de la raison dialectique*, 1960, Paříž, Gallimard).

8 Až do šedesátých let minulého století vládně uvnitř Komunistické strany Francie tvrdá stalinistická linie, a to i navzdory Dvacátému sjezdu sovětských komunistů v roce 1956, na němž Chruščov přednesl svou kritiku Stalina. Viz např. článek „Quand le Parti communiste français était sous la tutelle de Moscou“, GEO, 2021, URL : <https://www.geo.fr/histoire/quand-le-pcf-etait-sous-la-tutelle-de-moscou-206414>.

9 Viz např. líčení setkání se Stalinem v roce 1944 v jeho *Válečných pamětech* (Charles de Gaulle, *Válečné paměti*, 2011, Praha, Naše vojsko, překlad Svetožár Pantůček).

10 Země se do společného vojenského vedení NATO vrátila v roce 2009, během prezidentského mandátu Nicolase Sarkozyho.

De Gaulle na setkání se Stalinem v Moskvě (10. prosince 1944). Dole: Molotov podepisující spojeneckou smlouvu mezi Francií a SSSR. Zdroj: https://www.lepoint.fr/monde/de-gaulle-staline-le-face-a-face-20-03-2022-2468886_24.php.

oteplení ve francouzsko-sovětských vztazích a nastartovat novou éru spolupráce v oblastech hospodářství, technologií, vědy a vesmírného výzkumu.¹¹ V delším časovém horizontu se pak jedná i o ideu překonání bipolarity nastolené po druhé světové válce.¹²

EKONOMICKÉ STYKY

Avšak, jak uvádí Jean de Gliniasty, obchodní spolupráce v historii obou zemí nikdy nedosáhla žádných závratných hodnot. Tak například těsně před vypuknutím první světové války se Francie na ruském zahraničním dovozu a vývozu podílela pouze 4,1 %, zatímco Německo a Anglie se na nich společně podílely více než 50 %. O něco později vzrostl francouzský podíl na ruském zahraničním obchodu jen nepatrně, tedy na cca 5 %, a na této hodnotě se více méně udržel až dodnes. V roce 2019 sestávala jedna třetina francouzského vývozu do Ruské federace z těžké technologie typu letadlových a automobilových motorů, pozemních vozidel, letadel a vesmírných technologií, zatímco přes 80 % ruského vývozu do Francie představovala uhlovodíková paliva.¹³ Uvedme, že v oblasti francouz-

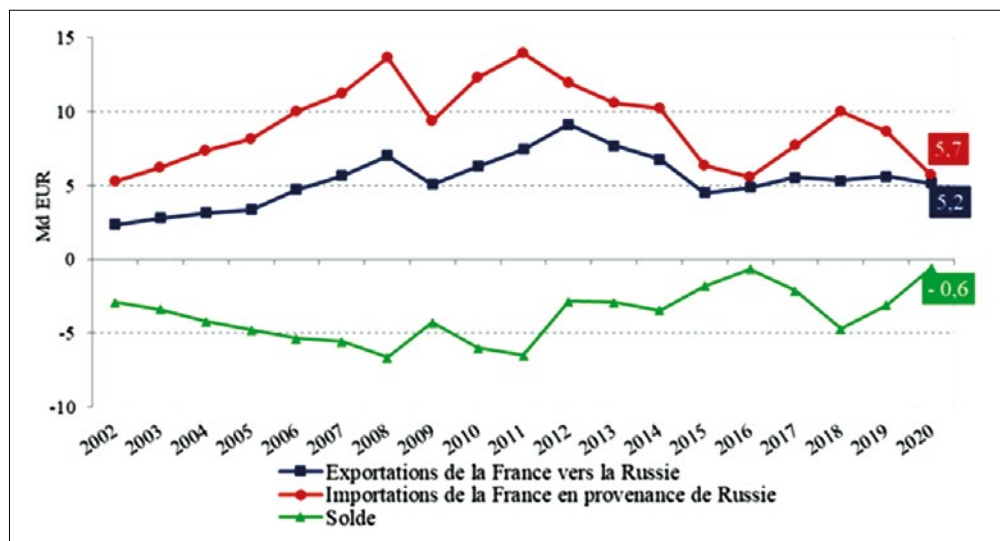
ského exportu do Ruska se již od dob De Gaullovy návštěvy SSSR projevuje jistá specifičnost, spočívající ve vývozu špičkových technologií. Tato specifičnost však není nikterak v rozporu s dalším typem exportu, a tím je luxusní zboží. Avšak právě první odvětví francouzského vývozu do Ruska má tendenci ustupovat tomu druhému. Následkem ruské anexe Krymu tak například ztroskotala i Sarkozyem vyjednaná zakázka na prodej dvou francouzských výsadkových a velitelských lodí třídy Mistral v celkové hodnotě 1,7 miliard eur. Jak můžeme vidět na následujícím grafu, převzatého z webu Francouzského ministerstva hospodářství a financí, roce 2020 dosahovala francouzská obchodní bilance v poměru k Rusku lehce záporné hodnoty, avšak méně záporné než v předchozích letech (s výjimkou roku 2016). Ekonomickým dopadům souvisejícím s anexí Krymu a válkou na Donbase a s probíhající ruskou invazí na Ukrajině se budeme podrobněji věnovat ve druhém a třetím oddílu.

Zato v oblasti investic je (či spíše byla) situace odlišná. Již v carské době se Francie v Rusku těšila postavení předního investora. Stát i soukromé subjekty tak především půjčovaly carskému režimu peníze a investovaly do rozvoje místního průmyslu. Rusku se tím do první světové války podařilo vytvořit si u Francie dluh přesahující jedenáct miliard zlatých franků, avšak tento dluh nebyl nikdy splacen, neboť se jej bolševici po svém nástupu k moci rozhodli prostě zrušit. Jak píše rovněž Jean de Gliniasty, ještě v roce 2018 byla Francie zodpovědná za nejvíce přímých zahraničních investic v Rusku a těšila se zde pozici prvního za-

¹¹ Dne 30. června 1966 podepsaly obě země tzv. Dohodu o spolupráci za účelem mírového využívání vesmíru (l'Accord de coopération pour l'utilisation pacifique de l'espace). Tato dohoda umožnila realizaci významných francouzsko-sovětských vesmírných projektů.

¹² Setkáním se Brežněvovi a De Gaullovi částečně podaří oslabit pozici USA a NATO. Kromě jiných témat je spojuje odmítnutí americké války ve Vietnamu.

¹³ Jean de Gliniasty, *Petite Histoire des relations franco-russes : Entre géopolitique et idéologie*, 2021, Paříž/Moskva, L'Inventaire/L'Observatoire franco-russe, s. 34-35. Podíl paliv na celku francouzského importu z Ruska se na hodnotě 80 % udržel až do ruské invaze na Ukrajinu (viz např. <https://www.lesechos.fr/economie-france/conjoncture/guerre-en-ukraine-les-ventes-francaises-a-la-russie-divisees-par-plus-de-4-en-avril-1775544>).

Graf 1: Obchod mezi Francií a Ruskou federací (období 2002–2020). Modře: francouzský export do Ruska; červeně: francouzský import z Ruska; zeleně: obchodní zůstatek. Zdroj: <https://www.tresor.economie.gouv.fr/Pays/RU/les-relations-commerciales-bilaterales-franco-russes-juin-2018>.

Francouzské obchodní řetězce Auchan, Leroy Merlin a Decathlon v moskevském obchodním centru Trojka. Zdroj: <https://www.lsa-conso.fr/auchan-russie-en-pleine-phase-de-transformation,267722>.

hraničního zaměstnavatele. V Rusku totiž působila – a v některých případech stále ještě působí – celá řada francouzských firem, z nichž nejvýznamnější byly/jsou řetězec supermarketů Auchan, řetězec obchodů s potřebami pro kutily a zahrádkáře Leroy Merlin, řetězec se sportovními a outdoorovými potřebami Decathlon, výrobce automobilů Renault a bankovní společnost Rosbank, dceřiná společnost Sociétés générale.¹⁴ Oproti tomu ruské investice ve Francii dosahují jen nízkých hodnot (ve srovnání s ruskými investicemi v Německu,

Británii a Itálii). Sluší se také připomenout, že se Francouzi prostřednictvím energetické společnosti Engie¹⁵ podíleli na výstavbě plynovodu Nord Stream I, spuštěného v roce 2011, a to ve výši 9 % celkových nákladů (v případě Německa se jednalo o 31 %).

¹⁴ Idem, s. 38. K rozvoji hospodářských styků mezi oběma zeměmi výrazně přispívá Francouzsko-ruská obchodní a průmyslová komora (Chambre de commerce et d'industrie franco-russe): <https://www.ccifr.ru/fr/>.

¹⁵ Francouzský stát je hlavním akcionářem této akciové společnosti. Engie se rovněž podílela na financování plynovodu Nord Stream 2, jehož výstavba byla zahájena v roce 2018 a dokončena v roce 2022.

FRANCIE, RUSKO A EU: GEOPOLITICKÝ TROJÚHELNÍK

Pokusme se nyní o komplexnější rozbor novodobých vztahů mezi Francií, Evropskou unií (EU) a Ruskou federací. Z hlediska periodizace nás zde tedy bude zajímat období mezi rozpadem Sovětského svazu a založením Ruské federace (konec roku 1991) na jedné straně a současností (léto 2022) na straně druhé. První mezník zmíněného časového vymezení zároveň zhruba odpovídá založení EU podpisem Maastrichtské smlouvy (7. února 1992) a jejím vstoupením v platnost (1. listopadu 1993). Při analýze francouzsko-ruských a evropsko-ruských vztahů se pochopitelně nevyhne me roli, jež v těchto vztazích přímo či nepřímo sehrály Ukrajina, Severoatlantická aliance (NATO) a Spojené státy americké (USA).

1.1 PARTNERSTVÍ PRO MÍR A NA NĚJ NAVAZUJÍCÍ SPOLUPRÁCE

Přímým důsledkem pádu železné opony je konec studené války a zánik vojenského paktu ustaveného na základě Varšavské smlouvy (pakt je rozpuštěn 1. července 1991). Již necelé tři roky poté, tedy 11. ledna 1994, je v rámci bruselského summitu NATO schválen program nazvaný „Partnerství pro mír“. Tento program cílí na země Evropy a bývalého Sovětského svazu, jež nejsou členy aliance. Výměnou za členství a spolupráci nabízí NATO signatářským státům pomoc s reformami a modernizací jejich armád, na pořadu dne jsou také společná vojenská cvičení. K programu se připojilo třicet čtyři států, mezi nimiž se nacházelo patnáct bývalých sovětských republik (včetně Ruské federace). Čtrnáct členů z programu postupně vystoupilo tak, že se stalo řádnými členy NATO. Připomeňme zde, že Francie v té době byla řádným členem NATO, ač nebyla součástí jeho společného vojenského vedení (vrátila se do něj v roce 2009). Ze všech postsovětských států se k programu jako první

připojila právě Ukrajina, podepsáním rámcové smlouvy o partnerství (Partnership for Peace Framework Document) 8. února 1994.¹⁶ Rusko se k partnerství připojuje 22. června, v době prvního prezidentského mandátu Borise Jelcina. Dodejme, že v době vzniku této studie, tedy v srpnu 2022, zůstávají Rusko a Bělorusko nadále členy Partnerství pro mír, třebaže o jejich brzkém vystoupení z programu se přirozeně spekuluje. V roce 1997, v době mandátu ukrajinského prezidenta Leonida Kučmy, je dosaženo utužení spolupráce mezi NATO a Ukrajinou, neboť oba subjekty podepisují dokument o zvláštním partnerství (Charter on a Distinctive Partnership). Svého vrcholu pak spolupráce dosahuje 12. června roku 2020, kdy NATO Ukrajině uděluje statut tzv. partnera dodatečných příležitostí (enhanced opportunity partner). Tento status je na portálu Ministerstva vnitra České republiky, věnovanému Stálé delegaci České republiky při NATO v Bruselu, definován jako součást „[...] iniciativy, která sdružuje alianční a partnerské země spolupracující na posilování vojenské interoperability. Získání statusu je mimo jiné podmíněno příspěvkem partnerské země do vojenských misí a operací NATO.“¹⁷

Roku 1997 dochází rovněž k prohloubení spolupráce mezi Ruskem a NATO, neboť 27. května v Paříži podepisují špičky NATO s Borisem Jelcinem Zakládající akt o vzájemných vztazích, spolupráci a bezpečnosti mezi NATO a Ruskou federací. Cílem dokumentu je zajistit trvalé mírové soužití uvnitř euroatlantického prostoru, soužití založeného na principech demokracie a bezpečnostní spolupráce. Řeč je mimo jiné o omezení zbrojení, o společném boji proti terorismu a obchodu

¹⁶ Již v roce 1991 se Ukrajina stala členem Rady pro severoatlantickou spolupráci (North Atlantic Cooperation Council).

¹⁷ https://www.mzv.cz/nato.brussels/cz/aktualni_temata/ukrajina_ziskala_status_aliancniho.html.

s drogami a o možné spolupráci v oblasti taktické protiraketové obrany. Smluvní strany svým podpisem stvrzují, že budou ctít svrchovanost, nezávislost a územní celistvost všech zemí zmíněného prostoru. Odvolávají se přitom na principy Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, zakotvené především v tzv. Helsinském závěrečném aktu. Tento akt byl přijat 1. srpna roku 1975 jako finální výstup Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, započaté 3. července 1973. Jeho jádro sestává z deseti programových bodů, včetně práva států na sebeurčení a na definici jejich vlastního politického směřování.¹⁸

1.2 BUDAPEŠŤSKÉ MEMORANDUM

Pátý prosinec roku 1994 je nanejvýš významné datum prvních let po skončení studené války a milníkem v definici Ukrajiny jako svrchovaného státu, neboť se toho dne uskutečnil podpis Budapešťského memoranda. Signatáři, tedy Ruská federace, Spojené státy americké a Velká Británie, se v něm zavázali ctít územní celistvost Ukrajiny, Běloruska a Kazachstánu výměnou za to, že se tyto tři země připojí ke Smlouvě o nešíření jaderných zbraní, a přistoupí tak ke svému jadernému odzbrojení. Jedinou zemí bývalého Sovětského svazu ponechávající si jaderné zbraně tudíž zůstává Ruská federace, kam je převezen veškerý nukleární arzenál, který po zániku Sovětského svazu zůstal na území Ukrajiny, Běloruska a Kazachstánu. Dodejme, že Ukrajina se tím fakticky vzdala třetího největšího arzenálu jaderných zbraní na světě. V jejím případě dokument podepisují Bill Clinton (USA), Boris Jelcin (Ruská federace), John Major (Velká Británie) a Leonid Kučma (Ukrajina). Francie se na podpisu přímo nepodílí, avšak téhož dne předávají její delegáti ukrajinské delegaci samostatné písemné prohlášení s dopisem od prezidenta Mitterranda, v němž se Francouzi rovněž zavazují k respektování územní celistvosti Ukrajiny.¹⁹ Ruská anexe Krymu v roce 2014 je pochopitelně aktem jasného porušení závazků Budapešťského memoranda, jakkoli se později budou Rusové bránit argumentací, že se z Ukrajiny v důsledku změny režimu vzešlého z hnutí Euromajdan stala odlišná státní entita, vůči které je daný dokument nijak nezavazuje.

¹⁸ Pro plné znění Helsinského závěrečného aktu v anglickém a francouzském jazyce, viz https://www.cvce.eu/en/obj/final_act_of_the_conference_on_security_and_cooperation_in_europe_helsinki_1_august_1975-en-26511c7f-1063-4ae9-83e5-16859194a144.html#:~:text=On%201%20August%201975%2C%20in,encourages%20the%20free%20movement%20of.

¹⁹ Viz např. <https://day.kyiv.ua/en/article/close/assurances-without-guarantees-shelved-document>.

1.3 UKRAJINA A EU: OD NAVÁZÁNÍ SPOLUPRÁCE PO PLÁNOVANÝ PODPIS ASOCIAČNÍCH DOHOD

Rok 1994 je rovněž rokem, kdy byla podepsána Dohoda o partnerství a spolupráci mezi Ukrajinou a EU (Partnership and cooperation agreement). Dohoda vstoupila v platnost o čtyři roky později, tedy v roce 1998, a její platnost činila deset let. Leonid Kučma se od počátku svého mandátu aktivně vyslovoval pro začlenění Ukrajiny do evropských struktur. V roce 1995 se tak země stala součástí Rady Evropy. V letech 1997 a 1998 se postupně konaly dva summity na téma partnerství mezi EU a Ukrajinou (v Kyjevě a ve Vídni). Na druhém ze summitů Ukrajina poprvé vyslovila přání stát se přidruženým členem EU. V rámci v pořadí šestého summitu na téma partnerství EU a Ukrajiny, který se konal v roce 2002 v Kodani, Kučma předestřel hlavní etapy, kterých měla Ukrajina dosáhnout, aby se mohla stát plným členem EU: Do roku 2003 či 2004 mělo dojít k podepsání asociačních dohod, jež měly vejít v platnost v rozmezí let 2004–2007. Dále mělo dojít k vytvoření celní unie mezi EU a Ukrajinou (mezi lety 2005–2007) a, konečně, ke splnění všech požadavků nutných pro vstup země do EU mělo dojít mezi lety 2007–2011. Dva roky nato, v roce 2004, schválila Evropská komise tříletý AKční plán pro Ukrajinu, v němž na kandidátskou zemi kladla sérii požadavků v oblasti institucionálních reforem – za účelem posílení právního státu a demokracie –, ekonomických reforem a bezpečnostní spolupráce. V roce 2009 se Ukrajina stala součástí Východního partnerství, v jehož rámci se začala vést jednání o asociační dohodě mezi ní a EU.

Viktor Juščenko, vítěz prezidentských voleb z roku 2004, učinil ze členství země v EU a NATO jednu z hlavních priorit svého mandátu. Avšak jeho nástupce, více prorusky orientovaný Viktor Janukovyč, jenž se prezidentského úřadu ujal v roce 2010, nechal do Ukrajinské ústavy zanést zmínku o mezinárodní neutralitě země. Tím se integrace Ukrajiny do EU a NATO de facto stala jen těžko představitelným scénářem. Již ve svém inauguračním projevu trval Janukovyč na nezúčastněném statusu země a zdůraznil, že si Ukrajina zvolí takovou zahraničněpolitickou orientaci, která jí umožní být mostem mezi Východem a Západem.²⁰ Dne 20. listopadu 2013 reaguje vláda premiéra Mykoly Azarova na tlaky z Moskvy a oznamuje pozastavení

²⁰ Viz např. <https://www.letemps.ch/monde/investi-president-viktor-ianoukovitch-promet-neutralite>.

Podpis Budapeštského memoranda. Zdroj: <https://www.mfa.ua.org/en/publications/the-budapest-memorandum-the-truth-behind-the-myths>.

procesu majícího vyústit k podepsání Ukrajinsko-evropské asociační dohody, což okamžitě vyvolává masové demonstrace známé jako „Euromajdan“. Výsledkem těchto demonstrací, které čelí tvrdé vládní represii, je svržení Viktora Janukovyče (únor 2014) a jeho útěk ze země.

1.4 ARSENIJ JACEŇUK A PETRO POROŠENKO: NOVÁ ORIENTACE UKRAJINY NA EU A NATO

Arsenij Jaceňuk, premiér prozatímní vlády ustavené po svržení Janukovyče, zpočátku zaujímá odmítavý postoj vůči dalšímu sbližování Ukrajiny a NATO.²¹ Avšak ruská anexe Krymu a podpora separatistů na Donbase jej přimějí k zaujetí naprosto opačné, pro-atlantické pozice: Již několik měsíců nato Jaceňuk hovoří o nutnosti vyškrtnout z Ukrajinské ústavy zmínku o její geopolitické neutralitě a zahájit přístupová řízení, na jejichž konci se země stane členem NATO.²² Petro Porošenko, který v prezidentské funkci nahradil Janukovyče, dne 27. června 2014 podepisuje asociační dohodu s EU (smlouva vejde v platnost 1. září 2017). V době Porošenkova mandátu je Ukrajina rovněž přijata do Hluboké a komplexní zóny volného obchodu (Deep and Comprehensive Free Trade Area; 1. ledna 2016) s EU.²³ V roce 2019, těsně před vypršením svého mandátu a před konáním nadcházejících prezidentských voleb, předloží Porošenko poslancům Rady, tedy ukrajinského parlamentu, návrh na změnu

ústavy, v níž má být explicitně uvedeno, že země bude aktivně směřovat ke členství v EU a NATO. Návrh je odhlasován většinou tří set třiceti čtyř hlasů z celkových čtyř set padesáti.

V únoru 2022, bezprostředně po ruské invazi, žádá několikrát Porošenkův nástupce Volodymyr Zelenskyj své zahraniční partnery o vstup Ukrajiny do obou struktur. V rozhovoru, který poskytne francouzskému deníku *Le Figaro*, mimo jiné uvede: „Nemůžeme donekonečna dlít v čekárně EU a NATO [...] Přišla chvíle přistoupit k další fázi a pozvat nás, abychom se připojili k EU a k NATO.“²⁴ Dne 23. června 2022 se všech dvacet sedm hlav členských států EU na základě doporučení Evropské komise shoduje na tom, že Ukrajině udělí status kandidátské země.

1.5 VZTAHY MITTERRAND–GORBAČOV NA POZADÍ ROZŠIŘOVÁNÍ NATO A EVROPSKÉ INTEGRACE

Po pádu železné opony dochází k celkem šesti etapám v rozšiřování Severoatlantické aliance, zahrnujeme-li sem i vstup znovusjednoceného Německa (30. října 1990). Francouzský prezident François Mitterrand 27. července 1989 prohlašuje:

Znovusjednocení Německa je tématem pro všechny Němce. To je dost pochopitelné. Tento problém existuje již čtyřicet pět let a získává na důležitosti s tím, jak Německo nabývá na významu [...] Touha

²¹ <https://en.interfax.com.ua/news/general/198372.html>.

²² Viz např. <https://www.wsj.com/articles/ukraine-ends-nonaligned-status-earning-quick-rebuke-from-russia-1419339226>.

²³ Viz např. <https://www.bbc.com/news/world-europe-34842246>.

²⁴ <https://www.lefigaro.fr/international/face-a-la-menace-russe-zelensky-le-president-ukrainien-appelle-l-europe-a-l-aide-20210415>.

Němců po jednotě se mi zdá oprávněná; avšak nelze ji naplnit jinak než mírumilovnými a demokratickými prostředky... Je pravda, že Němci mají právo svobodně si zvolit. Avšak předpokladem k vzájemné dohodě mezi Sovětským svazem a západními mocnostmi bude skutečný dialog.²⁵

Mitterrand zároveň vyslovuje názor, že nově sjednocené Německo by mělo být přijato do NATO, s čímž nakonec souhlasí i Michail Gorbačov, ačkoli je nutné poskytnout mu záruky o tom, že NATO nezačne na území bývalé Německé demokratické republiky operovat dříve, než se odtud stáhnou sovětské jednotky. Dále si přeje být ujistěn, že sjednocené Německo rezignuje na výrobu a držení chemických zbraní a připojí se ke Smlouvě o nešíření jaderných zbraní. Odtajněné dokumenty amerických a sovětských archivů rovněž zachycují několikrát ústně formulované ujištění amerického ministra zahraničí Josepha Bakera o tom, že v případě začlenění sjednoceného Německa do struktur NATO neproběhne žádné další rozšiřování aliance směrem na východ. Následující citace je úryvkem ze záznamu rozhovoru mezi Bakerem a Gorbačovem, který se odehrál 9. února 1990. Hovoří Baker:

Chápeme, že nejen pro Sovětský svaz, ale i pro další evropské země je důležité disponovat zárukami, že pokud Spojené státy zůstanou nadále přítomny v Německu v rámci NATO, současná vojenská jurisdikce NATO se ani o píď neposune východním směrem.²⁶

Ze všech západních lídrů to byl právě Mitterrand, k němuž měl Gorbačov nejbližší. Je pravdou, že oba muži do jisté míry sdíleli společný náhled na nové uspořádání Evropy po konci studené války. Oba se tak domnívali (ačkoli Gorbačov se v tomto ohledu projevoval mnohem vehementněji), že vojenské struktury zděděné z dob studené války by měly zaniknout a být nahrazeny novými mechanismy na obranu Evropy. V rozhovoru s ním z 25. května 1990 se Gorbačov snaží získat Mitterranda na svou stranu a přesvědčit ho, aby zaujal totéž odmítavé stanovisko k německému sjednocení v rámci NATO. Mitterrand mu oponuje v tom smyslu,

že na podobné stanovisko je příliš pozdě a že by jej izolovalo od jeho západních partnerů, což si nemůže dovolit. Mitterrandovy obavy jsou o to větší, že západní spojenci nelibě nesou přítomnost komunistických ministrů v tehdejší francouzské vládě. Gorbačovovi nicméně navrhuje, aby od NATO požadoval patřičné záruky. Z rozhovoru je patrné, že Mitterrand přikládá velkou důležitost tomu, aby se Sovětský svaz v nadcházejících letech neocíl v izolaci ze strany evropských států. V jednu chvíli tak zmiňuje svůj dřívější návrh na vytvoření jakési evropské konfederace, jež by dle něho měla zahrnovat i Sovětský svaz, a odmítavou reakcí, se kterou se návrh setkal:

Situace je složitější, když přijde na téma, jak zabránit izolaci SSSR. Když jsem předložil myšlenku o evropské konfederaci, zeptal se mě jednou někdo: „Pochopitelně byste v rámci té konfederace nepočítal se SSSR?“ Na to jsem odpověděl: „Samozřejmě, že s ním počítám.“ To je mimochodem celé jádro mé myšlenky.²⁷

Francouzský prezident dále spatřoval paralelu mezi jím navrhovanou evropskou konfederací a Gorbačovovým konceptem tzv. „společného evropského domu“, který si pro Evropu rovněž přál překonání konfrontace dvou bloků, postupné utužování míru a budování harmonických vztahů mezi státy bez ohledu na jejich minulost. Sovětský svaz v této vizi pochopitelně zaujímal důležité místo. Mitterrandův i Gorbačovův koncept pak narážel na známou ideu generála De Gaulla o „Evropě od Atlantiku po Ural,“ Jak vysvětluje Laurence Daziano ze Science Po v Paříži, De Gaulle v projevu předneseném v roce 1959 na univerzitě ve Štrasburku předestřel svou vizi překonání paradigmatu studené války a vyjádřil naději na opětovné sjednocení Evropy uvnitř jejich zeměpisných hranic.²⁸ Avšak ani idea společného evropského domu ani projekt rozsáhlé evropské konfederace nejsou přijaty. Odmítavý postoj vůči nim nezaujímají pouze Spojené státy, ale i nově sjednocené Německo a většina států bývalého sovětského bloku.

Po tomto politickém nezdaru si Mitterrand vytyčuje jiné zahraničněpolitické priority, včetně vytvoření Mise

25 Hubert Védrine, *Les Mondes de François Mitterrand. À l'Élysée, 1981-1995*, 1996, Paříž, Fayard, s. 423- 424, citováno ve vlastním překladu.

26 “We understand that not only for the Soviet Union but for other European countries as well it is important to have guarantees that if the United States keeps its presence in Germany within the framework of NATO, not an inch of NATO’s present military jurisdiction will spread in an eastern direction.” Citováno ve vlastním překladu. Zdroj: https://nsarchive-gwu-edu.translate.google.com/document/16117-document-06-record-conversation-between?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=fr&_x_tr_hl=fr&_x_tr_pto=wapp.

27 “The situation is more complicated when it comes to the question of preventing the isolation of the USSR. When I put forward the idea of a European confederation, I was once asked, “Naturally, you would not include the USSR in the confederation?” I replied, “Of course I include it.” Moreover, it is the whole point of my idea.” Citováno ve vlastním překladu anglické verze přepisu konverzace pořízené pro Archiv národní bezpečnosti (National Security Archive) Univerzity George Washingtona. Zdroj: <https://nsarchive.gwu.edu/document/16133-document-19-record-conversation-between>.

28 <https://www.la Tribune.fr/opinions/tribunes/l-europe-de-l-atlantique-a-l-oual-843631.html>.

Michail Gorbačov a François Mitterrand v Mitterrandově soukromém sídle v jihozápadní Francii (31. října 1991).
Zdroj: <https://www.leprogres.fr/france-monde/2016/10/26/francois-mitterrand-le-centenaire>.

Součást kampaně pro přijetí Maastrichtské smlouvy v referendu (1992). Zdroj: http://enenvor.fr/eeo_actu/apresW/quand_ouest_france_s_engageait_dans_le_camp_du_oui%20%C2%BB_au_traite_de_maastricht.html.

pro spolupráci se zeměmi střední a východní Evropy (Mission interministérielle pour la coopération avec les pays d'Europe centrale et orientale) v roce 1990. Jean de Gliniasty zároveň podotýká, že v důsledku toho, jak se za Mitterranda prohloubila evropská integrace, přišla Francie o nemalou část své politické a diplomatické suverenity:

Avšak od této chvíle a s tím, jak se prohluboval proces konstrukce Evropy (Maastrichtská smlouva v roce 1992), peníze a důležitá rozhodnutí se začaly přesouvat z Paříže do Bruselu. [Dělo se tak] z toho prostého důvodu, že prioritou, již další francouzští prezidenti přikládali konstrukci Evropy, činila z evropského konsenzu imperativ, a to i v oblastech, kde nebyl smlouvami formálně vyžadován, jako např. v zahraniční politice.²⁹

Právě během druhého Mitterrandova období ve funkci je v referendu z 20. září 1992 velmi těsnou většinou odhlasováno přijetí Maastrichtské smlouvy: 51,04 % hlasů pro a 48,96 % hlasů proti přijetí.³⁰ Referendu předcházela velmi intenzivní a emočně vypjatá kampaň na obou stranách. Na zde přiložené fotografii billboardu strany Unie pro francouzskou demokracii (Union pour la démocratie française), vedoucí kampaň za přijetí smlouvy, stojí psáno vedle usmívajících se dětí: „Řekněte dnes Evropě ‚ano‘, oni vám [za to] zítra poděkují“.

Tábor zastánců přijetí sestával především z Mitterrandovy Socialistické strany, zatímco odpůrci přebývali hned v několika ideově rozličných politických platformách. Asi nejznámějšími z nich se stali Philippe Séguin a Charles Pasqua z pravicového Sdružení pro Republiku (Rassemblement pour la République) a Jean-Pierre Chevènement. Je ovšem velmi důležité zdůraznit, že debata ohledně přijetí Maastrichtské smlouvy s sebou přinesla na pohled viditelné přeskupení politické mapy a rozštěpení uvnitř stran, neboť zatímco někteří socialisté – viz právě zmíněný Jean-Pierre Chevènement – smlouvu důrazně odmítali, část příslušníků Sdružení pro Republiku – včetně jistého Jacquese Chiraca – se vyslovila pro. Celonárodní debata o přijetí Maastrichtské smlouvy tak do francouzské politické reality vnesla do té doby neexistující rozkol mezi zastánci národní

suverenity a příznivci posílení evropské integrace, tedy rozkol, jenž je do značné míry nezávislý na tradičním pravolevém dělení a jenž je ve Francii dodnes velmi silný.

1.6 JACQUES CHIRAC A NICOLAS SARKOZY

Jacques Chirac je zvolen francouzským prezidentem v roce 1995 a znovuzvolen v roce 2002. V době jeho prvního funkčního období je na základě referenda přijat zákon o zkrácení prezidentského mandátu z původních sedmi na pět let. Chirac je velkým obdivovatelem ruské kultury a jeho osobní vztahy jak s Borisem Jelcinem, tak s Vladimírem Putinem jsou na velmi dobré úrovni. Zasazuje se o přijetí Ruska do skupiny G7 a o podpis výše zmíněného Zakládajícího aktu mezi NATO a Ruskem (27. května 1997 v Paříži). Do povědomí francouzské veřejnosti se Chirac rovněž výrazným způsobem zapsal odmítnutím americké invaze do Iráku v roce 2003: Dle průzkumu veřejného mínění provedeného v roce 2005 společností LH2 hodnotí Francouzi právě tento postoj jako nejsvětější moment Chiracova prezidentského působení.³¹ V té době tak ve světě vzniká „blok“ odpůrců invaze v čele s Chiracem, Putinem a německým kancléřem Schröderem. Dodejme, že čtyři roky předtím se Francie po boku NATO zapojila do probíhající války v Kosovu, jakkoli se Chirac obával důsledků tohoto aktu na do té doby velmi dobré francouzsko-ruské vztahy. Jeho jméno je rovněž neodmyslitelně spjato s kampaní podporující přijetí Evropské ústavy v referendu z roku 2005, jež však skončilo jasně negativním výsledkem: 45,33 % hlasů pro a 54,67 % hlasů proti přijetí.

Nicolas Sarkozy se stává francouzským prezidentem v roce 2007. V tom samém roce je odmítnutý text Evropské ústavy zapracován do nového dokumentu nazvaného „Lisabonská smlouva“. Text je podepsán členskými státy, přijat Evropským parlamentem a následně předložen k ratifikaci parlamentům jednotlivých členských států. V souvislosti s Francií je důležité zmínit, že aby vůbec mohlo dojít k přijetí dokumentu parlamentem, bylo nejprve nutné pozměnit ústavu třipětinovou většinou obou komor, neboť její původní verze byla s Lisabonskou smlouvou neslučitelná.³² Právě v této souvislosti bývá Sarkozy kritizován

29 Jean de Gliniasty, *Petite Histoire des relations franco-russes : Entre géopolitique et idéologie*, 2021, Paříž/Moskva, L'Inventaire/L'Observatoire franco-russe, s. 96, citováno ve vlastním překladu.

30 Z průzkumu veřejného mínění pořádaného v květnu roku 2019 společností Ifop vyplývá, že pokud by se referendum konalo znovu, 52 % Francouzů by volilo proti. Viz např. <https://www.lejdd.fr/Politique/sondagefopaujournhui-les-francais-rejetteraient-le-traite-de-maastricht-3900577#xtor=CS1-4>.

31 https://archive.wikiwix.com/cache/index2.php?url=http%3A%2F%2Fwww.lh2.fr%2F_upload%2Fressources%2Fsondages%2Fpolitique_nationale%2FLHFLibel0ansJChirac21avr05.pdf%2Findex.html#federation=archive.wikiwix.com&tab=url.

32 Přesné znění ústavního zákona přijatého 4. února 2008 a pozměňujícího text Francouzské ústavy je dostupné zde: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000018071229/>.

Přijetí Muammara Kaddáfího Nicolasem Sarkozym v Elysejském paláci v prosinci 2007. Zdroj: https://www.lexpress.fr/actualite/politique/sarkozy-kadhafi-une-enquete-sous-haute-ten-sion_1576279.html.

francouzskými odpůrci současné podoby EU, kteří v jeho způsobu prosazení Lisabonské smlouvy parlamentní cestou vidí takový malý státní převrat.³³ I přes svou silně atlantickou orientaci (nejsilnější ze všech francouzských prezidentů Páté republiky) má Sarkozy jistou koncepci začleňování Ruska do Evropy, neboť jej, řečeno slovy Jeana de Gliniastyho, vidí jako součást tzv. „druhého evropského okruhu“ (deuxième cercle européen). Z pohledu evropsko-ruských vztahů je však Sarkozyho mandát na prvním místě spjat s válečným konfliktem v Jižní Osetii, rovněž známým jako rusko-gruzínská válka. V noci ze 7. na 8. srpna 2008 propukají boje mezi gruzínskou armádou pod vedením Michaila Saakašviliho a jihoosetskými separatisty. Rusko na to reaguje invazí do Gruzie s deklarovaným cílem přinutit Saakašviliho ke stažení svých jednotek a nastolit v oblasti mír. Zatímco se ruské ozbrojené síly blíží k Tbilisi, vydává se Nicolas Sarkozy 12. srpna do Moskvy, aby se pokusil vyjednat mezi oběma stranami konfliktu příměří. Ačkoli je v té době Francie předsednickou zemí EU, zmíněné role mediátora se Sarkozy zhostí navzdory odmítavému stanovisku nejen George W. Bushe, ale i celé řady států EU. Sarkozymu se následně v gruzínském hlavním městě podaří přesvědčit Saakašviliho, aby podepsal dohodu o příměří navrženou jím samotným a tehdejším ruským prezidentem Medveděvem. Někteří političtí analytici jsou toho mínění, že právě Sarkozyho iniciativa zabránila vyostření konfliktu, při němž měl hrozit ruský útok na Tbilisi a to, že Rusové v Gruzii zřídí loutkovou vládu, anebo

ji dokonce anektují. Taková byla i pozice francouzské diplomacie, která podepsání příměří oslavovala jako velký prezidentův úspěch. Existuje však i jiný náhled na věc, který Sarkozyho roli výrazně minimalizuje, neboť se domnívá, že Rusové neměli v plánu na Tbilisi zaútočit: Mělo jít pouze o demonstraci síly a o upevnění ruské hegemonie v regionu. Například analytička Silvia Serranová o pět let později doslova uvedla, že „[...] intervence Francie a Evropské unie ve skutečnosti pouze umožnila politicky stvrdit vojenské vítězství Ruska a jeho kontrolu nad územími Abcházie a Jižní Osetie“.³⁴

Zmiňme, že Sarkozyho období ve funkci se rovněž kryje s pokusem o tzv. „reset“ v rusko-amerických vztazích mezi Barackem Obamou a Dmitrijem Medveděvem. Tento pokus o znovunastartování vztahů mezi oběma zeměmi sice umožnil vstup Ruska do Světové obchodní organizace (2012), avšak neměl dlouhého trvání. Již v únoru 2007 totiž Putin na Mnichovské bezpečnostní konferenci zaskočil ostatní účastníky svým proslovem, kde se ostře vyhradil proti tomu, co definoval jako svět ovládaný jedním mocenským centrem seskupeným kolem USA, a proti rozšiřování NATO.³⁵ V době pokusu jejich znovunastartování se tak rusko-americké vztahy nacházely na dost nízkém bodě. A ještě se zhoršily po summitu NATO, který se konal v listopadu 2010 v Lisabonu a kde se Aliance rozhodla rozmístit v Evropě systém protiraketové

³³ Viz např. tento komentář z 23. listopadu 2007, jehož autorem je Jean-Pierre Chevènement: https://www.chevenement.fr/Contre-le-traite-de-Lisbonne_a485.html.

³⁴ Zdroj: <https://information.tv5monde.com/info/guerre-de-2008-en-georgie-le-cadeau-de-la-france-la-russie-4434>, citováno ve vlastním překladu.

³⁵ Projev lze zhlédnout např. zde: <https://www.youtube.com/watch?v=wHLv7ead3mU>.

obranu.³⁶ Ačkoli se zdůvodnění kroku odvolávalo na nutnost obrany před státy jako Írán, Rusové si to vyložili jako akt agrese namířený proti nim. Věci rozhodně nepomohla ani libyjská krize v roce 2011. Přestože se Sarkozymu a Obamovi podařilo přesvědčit Medveděva, aby Rusové na půdě OSN nevetovali přijetí rezoluce, jež nad Libyí zřídila bezletovou zónu za účelem ochrany civilního obyvatelstva, Kreml ostře odsoudil jak následné bombardování vládních ozbrojených sil letadly NATO, tak svržení a smrt Muammara Kaddáfího. Svržením Kaddáfího režimu Rusko navíc přišlo o miliardové zisky plynoucí z řady obchodních styků, které s libyjským vůdcem v roce 2008 navázal sám Putin.³⁷ Jelikož se bombardování účastnila především francouzská letadla, rozhodně to nepomohlo ani vztahům mezi Ruskem a Francií. Definitivní selhání „resetu“ rusko-amerických vztahů pak přinesla ruská anexie Krymu v roce 2014.

1.7 FRANÇOIS HOLLANDE A UKRAJINSKÁ KRIZE

V květnu 2012, v druhém kole prezidentských voleb, je Sarkozy ve velmi těsném souboji poražen socialistickým kandidátem Françoisem Hollandem. Hollandovo období ve funkci je v první řadě spjato se snahou nalézt řešení ve všech fázích probíhající ukrajinské krize. Ihned po propuknutí Euromajdanu koncem roku 2013 se Laurent Fabius, Hollandův ministr zahraničních věcí, pokouší situaci uklidnit tím, že navrhuje kompromis v podobě ústavních změn pro Ukrajinu. Tento scénář, pro který Fabius nachází podporu u svých kolegů z Německa a Polska, počítá s omezením prezidentských pravomocí a vypsáním předčasných voleb. Avšak v tu chvíli už je na podobná řešení pozdě, neboť Janukovyč prchá ze země. Po ruském anektování Krymu (únor a březen 2014) se Francie připojuje k ekonomickým sankcím, které Západ uvalí na Rusko. Ihned koncem března je Rusko vyloučeno ze skupiny G8. Míra sankcí ještě vzroste v reakci na ruskou podporu separatistů na Donbase a na sestřelení letadla společnosti Malaysia Airlines 17. července 2014, na jehož palubě se nacházelo 298 cestujících. Zde je třeba uvést, že postoj Francouzů a Němců vůči sankcím je zprvu spíše smířlivý, neboť jimi uvalené sankce nejsou

plošné: Cílí pouze na konkrétní osoby, jež se podílely na anexi Krymu, a na obchodní styky se samotným Krymem. Avšak právě po ruských operacích na Donbase a po sestřelení letadla malajské společnosti, tedy v období od července do října 2014, nabývají tyto sankce mnohem rozsáhlejší podoby. Co do rozsahu jsou tak v podstatě srovnatelné se sankcemi uvalenými USA o několik měsíců dříve, bezprostředně po anexi Krymu. Jsou pozastavena jednání o vstupu Ruska do Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a do Mezinárodní agentury pro energii (IEA). Nový balík sankcí již necílí pouze na konkrétní osoby, ale i na společnosti s vazbami na Kreml. Evropské banky přestávají poskytovat ruským společnostem půjčky, je zastaven vývoz zbraní, vojenské techniky určené k vojenskému i civilnímu užití, části technologií na těžbu ropy... Na hospodářské styky s Krymem je de facto uvaleno embargo. Jak už bylo zmíněno výše, prezident Hollande rovněž vypověděl smlouvu na prodej výsadkových a velitelských lodí třídy Mistral, uzavřenou jeho předchůdcem.

Po ztroskotání První minské mírové dohody (Minsk 1) – uzavřené 5. září 2014 v běloruském hlavním městě představiteli Ukrajiny, Ruska, Doněcké lidové republiky a Luhanské lidové republiky³⁸ a mající za cíl ukončit boje na Donbase –, se François Hollande velmi aktivně angažuje v podepsání dohody nové, nazvané „Druhá minská dohoda (Minsk 2)“. Oproti Minsku 1 je Minsk 2 rozšířen o mediátorskou roli Francie a Německa. Hollande se zde pokouší navázat na tradici Francie jakožto nezúčastněného mírotvůrce, tedy na odkaz přímo vycházející z gaullismu. Pro dohodu Minsk 2 se rychle vžije neformální název „formát Normandie“, neboť první, poloformální setkání mezi představiteli Francie, Německa, Ruska a Ukrajiny se uskutečnilo 6. června 2014, u příležitosti oslav sedmdesátého výročí vylodění v Normandii. Dohoda je podepsána 12. února 2015. Tentýž den je oznámeno příměří mezi znesvářenými stranami, jež nabude účinnosti 15. února a potrvá po dobu patnácti měsíců. Dohoda dále obsahuje opatření týkající se stažení těžkých zbraní na obou stranách frontové linie, amnestie pro bojovníky, výměny zajatců a respektování humanitárních konvojů. Všechny zahraniční jednotky se mají stáhnout ze zóny konfliktu. Mají být obnoveny hranice Ukrajiny. Dále dohoda deklaruje nutnost reformovat ukrajinskou ústavu tak, aby bylo dosaženo decentralizace a byla posílena autonomie dvou separatistických republik na Donbase. Článek 11 dokumentu uvádí, že

36 https://www.nato.int/cps/fr/natohq/news_68626.htm?selectedLocale=en.

37 Viz např. <https://www.rferl.org/a/1109576.html>. Byť to přímo nesouvisí s tématem studie, čtenáře by mohlo zajímat, že francouzské investigativní médium Mediapart přišlo v březnu a dubnu roku 2012 s odhaleními o lživém podílu Kaddáfího na financování Sarkozyho prezidentské kampaně v roce 2007. Kaddáfí měl podle všeho Sarkozymu tajně přispět na jeho kampaň částkou ve výši padesáti milionů eur. Sarkozy tak do dnešního dne čelí vyšetřování a soudním procesům. Existuje důvodné podezření, že vehemence, s jakou se zasazoval o odstranění Kaddáfího, byla motivována touhou zamést za sebou stopy.

38 Pod záštitou Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OSCE).

Lukašenko, Putin, Merkelová, Hollande a Porošenko v předvečer podepsání Druhé minské dohody. Zdroj: Wikimedia Commons.

nová ústava, uznávající zvláštní status obou separatistických republik, má vejít v platnost do konce roku 2015.³⁹ Uzavřené příměří je zpočátku oběma stranami obecně respektováno. Tedy až na pokračující boje o několik strategických bodů, především města Debalceve, důležitého dopravního uzlu Donbasu (dne 18. února se Debalceve dostává do rukou separatistů). Úspěšně se uskuteční i některé vzájemné výměny zajatců.

Dva měsíce po uzavření příměří se ministři zahraničních věcí Ukrajiny, Ruska, Francie a Německa setkávají v Berlíně, aby zde provedli první bilanci dodržování dohody. Je nutno konstatovat, že z celkem třinácti bodů byly zatím reálně naplněny pouze tři. Plnění dohody uvízlo především na otázkách znovunavázání ekonomické spolupráce, udělování amnestií a zavádění ústavních reforem.⁴⁰ Poslední zmíněné téma ztroskotalo na neochotě ukrajinských orgánů uspořádat volby na území separatistických republik, neboť se vzhledem k tamní situaci důvodně obávaly jejich neregulérnosti. Naproti tomu Rusové podmiňovali odzbrojení separatistů a opětovné převzetí kontroly nad těmito územími

ukrajinskými orgány konáním zmíněných voleb. Situace se tudíž rovnala začarovanému kruhu. Poslední setkání představitelů zemí v rámci formátu Normandie se konalo v roce 2016, pak dialogy na tři roky zamrzly. Jednání zúčastněných stran obnovil až Volodymyr Zelenskij po svém zvolení prezidentem v dubnu 2019: Další setkání, tentokrát již ve složení Zelenskij, Putin, Merkelová a Macron, se uskutečnilo až v prosinci 2019. Definitivní selhání dohody přinesl Putinův akt uznání nezávislosti separatistických republik dne 21. února 2022.

Abychom zde ale příliš nepředbíhali, ještě jedno závažné mezinárodní téma přineslo ochlazení vztahů mezi Hollandem a Putinem, a tím byla občanská válka v Sýrii. Zatímco Rusové od jejího počátku (rok 2011) stáli při režimu Bašára al-Asada, v jehož zachování viděli jedinou realistickou bariéru proti šíření chaosu a islamismu v regionu, Francouzi poskytovali finanční pomoc povstalcům ze Svobodné syrské armády. V roce 2015, tedy v době, kdy se povstalecké síly blížily k Damašku, spustili Rusové intenzivní vojenskou kampaň na zastavení jejich postupu. Právě ruská intervence výrazně přispěla k přetrvání Asadova režimu a umožnila mu dobýt zpět území zabraná povstalcí. Diplomatská roztržka mezi Ruskem a Francií se vyostřila v důsledku ruského bombardování civilních cílů v bitvě o Aleppo v roce 2016. Dne 15. prosince dokonce

39 Viz anglický překlad dokumentu: https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/UA_150212_MinskAgreement_en.pdf.

40 O zamrznutí dohod informovala francouzská média pravidelně od roku 2015. Viz např. <https://www.radiofrance.fr/franceinter/ukraine-le-bilan-peu-brillant-des-accords-de-minsk-7811811>.

Hollande na půdě EU pohrozil Rusku sankcemi,⁴¹ zatímco Putin Francii a Západ obecně osočil z podpory islamistů.

1.8 PRVNÍ FUNKČNÍ OBDOBÍ EMMANUELA MACRONA

Období prvního mandátu Emmanuela Macrona (14. květen 2017 až 13. květen 2022) se zprvu jeví jako snaha zlepšit francouzsko-ruské vztahy. Takřka bezprostředně po svém zvolení zve Macron Putina do Versailles, aby ho zde pověřil slavnostním zahájením výstavy na téma návštěvy cara Petra Velikého ve Francii. Rusové si tento Macronův přístup chválí, jakkoli během prezidentských voleb roku 2017 byl Macron dalek jejich přízně: Kreml se nejprve jasně vyslovil pro Françoise Fillona a po jeho vyřazení ze hry se uchýlil k podpoře Marine Le Penové. Právě Fillon byl na počátku favoritem voleb, avšak provalení skandálu o fiktivních zaměstnáních jeho manželky způsobilo, že se do druhého kola nedostal.⁴² Sama Le Penová v březnu 2017, tedy několik týdnů před prvním kolem voleb, navštívila Rusko a nechala se fotografovat s Vladimírem Putinem (viz zde přiložená fotografie).

V květnu 2018 byl Macron hostem každoročního Mezinárodního ekonomického fóra v Petrohradu, kde se mimo jiné pokoušel o znovunavázání dialogu ohledně situace v Sýrii. Avšak několik měsíců před konáním fóra se vztahy mezi Paříží a Moskvou opět zhoršily, tentokrát v důsledku pokusu o vraždu bývalého dvojího agenta Skripala nervovým plynem, kdy Francouzi v reakci na tento incident vyhostili čtyři ruské diplomaty. Rusové rovněž Francouzům vyčítali, že se v rámci NATO nepostavili proti rozhodnutí Donalda Trumpa odstoupit od Smlouvy o likvidaci raket středního a krátkého doletu (Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty), uzavřené v roce 1987 mezi Američany a Sověty. Macron se však vytrvale pokoušel situaci zlepšit. Navrhl tak například obnovení v té době přerušovaných dialogů mezi ministry zahraničních věcí a obrany obou zemí. Tímto úkolem je pověřen Jean-Pierre Chevènement. Koncem srpna 2019 zaplnila francouzský mediální prostor zpráva, že Putin pobývá v Macronově letním sídle ve středomořské pev-

Marine Le Penová na setkání s Vladimírem Putinem v roce 2017. Zdroj: Wikimedia Commons.

nosti Brégançon. Jean de Gliniasty v této souvislosti píše, že krátce po tomto setkání obou prezidentů „[...] oznámil Emmanuel Macron francouzským velvyslancům nový směr své ruské politiky, jejímž cílem bylo Rusko ‚stáhnout zpět‘ k Evropě a ‚vybudovat novou strukturu bezpečnosti a vzájemné důvěry‘ na kontinentu“.⁴³ Tímto gaullistickým postojem na sebe Macron negativně upozornil své západní spojence, kteří mu vyčítají přílišnou shovívavost k Putinovi. Roztržka vrcholí v listopadu 2019 Macronovým rozhovorem pro britský časopis *The Economist*, v němž Macron nešetří kritikou mířenou na NATO. Francouzský prezident v jednu chvíli doslova říká: „To, co právě zakoušíme, je mozková smrt NATO.“ Toto pro mnohé šokující prohlášení je ovšem nutné zasadit do patřičného kontextu, v němž Emmanuel Macron nastiňuje svou vizi Evropy a to, co pokládá za priority v oblasti budování evropského obranného společenství:

Já si proto myslím, že první věc, která nám umožní toho [= evropské suverenity] dosáhnout, je obnovení suverenity vojenské. Já jsem témata související s evropskou obrannou politikou prosazoval od svého nástupu k moci, na evropské úrovni, na francouzsko-německé úrovni [...] Kolísavost amerického partnera a stoupající napětí jsou důvodem, proč se postupně začíná mluvit o evropském obranném systému.⁴⁴

Ideál evropského obranného společenství (alespoň částečně) nezávislého na NATO ovšem nesdílí zda-

⁴¹ Viz např. <https://www.rtl.fr/actu/international/alep-hollande-estime-que-des-sanctions-contre-la-russie-font-partie-des-options-7786302183>.

⁴² Viz např. <https://www.lefigaro.fr/politique/2018/01/25/01002-20180125ARTFIG00008-affaire-fillon-des-revelations-du-canard-a-la-defaite-le-recit-d-un-nauffrage.php>. V souvislosti s ruskou invazí na Ukrajinu se rovněž v médiích objevily zprávy o vazbách, jež má Fillon udržovat s ruským režimem. Fillon je například členem správní rady ruského petrochemického gigantu Sibur. Viz např. https://www.gala.fr/l_actu/news_de_stars/francois-fillon-complice-de-vladimir-poutine-cette-photo-genante-en-pleine-crise-russe_487932.

⁴³ Jean de Gliniasty, *Petite Histoire des relations franco-russes : Entre géopolitique et idéologie*, 2021, Paříž/Moskva, L'Inventaire/L'Observatoire franco-russe, s. 106–107, citováno ve vlastním překladu.

⁴⁴ Pro francouzský přepis rozhovoru a jeho anglický překlad viz <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-in-his-own-words-french>.

leka všechny země EU. Tak například Německo se dle názoru Francouzů ke společně vytyčeným cílům v této oblasti (vývoj zbraní, vojenské techniky atd.) dlouhodobě staví velmi vlažně, o Polsku a Pobaltských republikách ani nemluvě. Německá ministryně obrany Annegret Kramp-Karrenbauerová v rozhovoru pro americké médium *Politico* 2. listopadu 2020 doslova uvedla: „Iluze o evropské strategické nezávislosti musí skončit. Evropané nebudou schopni nahradit klíčovou roli Ameriky jakožto garanta bezpečnosti.“⁴⁵ Jen pro srovnání uvedme, že dle průzkumu veřejného mínění společnosti YouGov z počátku března 2022 si 65 % Francouzů přeje setrvání své země v NATO, zatímco podobný průzkum slovenské nevládní organizace Globsec z roku 2019 uvádí, že v Polsku dané číslo dosahuje 92 % a v Česku pak 80 %.⁴⁶ Zde tak narážíme na evidentní rozkol v nahlížení na otázku evropské bezpečnosti a roli NATO v rámci ní, tedy rozkol, který je zcela jistě dán odlišnou historickou zkušeností. Ve Francii se tak podstatná část politiků a diplomatů domnívá, že většina zemí bývalého Východního bloku své členství v EU bere v podstatě jako takový přívěsek svého členství v NATO, a hledí na ně proto s určitou nedůvěrou.⁴⁷ U německých politiků se obecně naopak zdá, že mají větší pochopení k této negativní historické zkušenosti států střední a východní Evropy s Ruskem, což se mimo jiné odrazilo i v reakci kancléřky Merkelové na Macronovu diagnózu NATO.⁴⁸

Co se budoucnosti samotného Ruska týče, předestírá Macron v tomtéž rozhovoru pro *The Economist* tři odlišné scénáře. První možností je izolacionismus, který Macron pokládá za nerealistický, stejně jako druhou možnost, tedy euroasianismus (viz výše), a z něho automaticky plynoucí těsnější vazby na Čínu. Macron zdůrazňuje, že v zájmu Ruska není stát se vazalem Číny a že ani sám Putin si to nepřeje. Třetí scénář počítá s vytvořením stabilnějšího a harmoničtějšího vztahu s EU.

45 Zdroj: <https://www.politico.eu/article/europe-still-needs-america/>. Citováno ve vlastním překladu.

46 https://www.huffingtonpost.fr/politique/article/guerre-en-ukraine-83-des-francais-soutiennent-le-peuple-ukrainien-exclusif_193066.html. <https://www.echo24.cz/a/SEbsW/podpora-eu-v-cesku-vyrazne-stoupla-pro-setrvani-by-hlasovalo-68--lidi-tvrdi-pruzkum>.

47 Např. několikrát zde citovaný Jean de Glinasty píše: „Postavení Američanů, Angličanů a (v menší míře) Němců, ale ještě více podněty přicházející ze zemí bývalého sovětského bloku, zejména od Poláků a obyvatel pobaltských států, s jejich často bolestnými vzpomínkami, ze Severoatlantické aliance znovu učinily alianci protiruskou, stejně jako byla před rokem 1991 aliancí protisovětskou.“ Jean de Glinasty, *Petite Histoire des relations franco-russes : Entre géopolitique et idéologie*, 2021, Paříž/Moskva, L'Inventaire/L'Observatoire franco-russe, s. 106-107, citováno ve vlastním překladu.

48 Viz např. <https://www.handelsblatt.com/politik/international/verteidigungsbuendnis-macron-nennt-die-nato-hirtot-merkel-haelt-kritik-fuer-nicht-noetig/25201466.html>.

1.9 FRANCOUZSKÉ PREZIDENTSKÉ VOLBY V ROCE 2022

Několik dní před tím, než Vladimír Putin spustil svou invazi na Ukrajinu, nechal volební tým Marine Le Penové, jedné z hlavních favoritů na francouzský prezidentský post, natisknout přes milion předvolebních letáků. Na jedné ze stran letáku Le Penová hrdě pózuje s Putinem. Jedná se o fotografii přiloženou výše a pořízenou během její návštěvy Ruska v březnu 2017. Bezprostředně po zahájení ruské invaze vedení strany Národní shromáždění, které Le Penová předsedá, nařizuje dosud nerozdané letáky skartovat. Bývalý novinář a esejista Eric Zemmour, kandidát, jenž do prezidentské kampaně více než kdokoli jiný vnesl témata civilizace a zachování francouzské identity, je rovněž okolnostmi přinucen svůj postoj k Putinovi přehodnotit. Ještě v roce 2018 v rozhovoru pro médium *L'Opinion* přitom uvedl: „Řekl bych, že [Putin] převzal zemi, která bývala říší, jež mohla být velkou mocností; snaží se znovu ji postavit na nohy. Já sním o francouzském Putinovi, nikdo takový tu ale není.“⁴⁹ Jean-Luc Mélenchon, předseda strany Nepoddajná Francie a další z hlavních kandidátů na prezidentský post, invazi také jednoznačně odsoudil a Putina označil za agresora. Zároveň se ale – stejně jako Le Penová a Zemmour – vyslovil proti tomu, aby Západ, a především pak EU, zásobily Ukrajinu zbraněmi a podnikaly cokoli, co by mohlo být Ruskem interpretováno jako akt agrese. Jako důvod svého zdrženlivého postoje uvedl Mélenchon nebezpečí nukleárního konfliktu. Od počátku invaze Mélenchon v rozhovorech poskytnutých médiím a na svých setkáních s voliči opakovaně zdůrazňoval nutnost odmítnout „nový světový řád založený na síle“ a budovat nezúčastněnou politiku. Rovněž se zavázal, že se v případě svého zvolení zasadí o svolání evropské konference na téma hranic v Evropě.⁵⁰ Zatímco Zemmour a Le Penová měli v programu opětovně vystoupení ze společného vojenského velení NATO (viz De Gaullovo rozhodnutí z roku 1966), Mélenchon si přál, aby Francie z NATO vystoupila úplně, neboť jej dlouhodobě považuje za přežitek studené války a za nástroj mocenské politiky USA. Ve spojitosti s probíhající válkou na Ukrajině zároveň vyjádřil obavu, aby Francie nebyla zavlečena do nového globálního konfliktu, v němž by proti sobě stanuly dva bloky, tzn. blok NATO a blok sdružující Rusko a Čínu.

49 <https://www.lopinion.fr/politique/eric-zemmour-je-reve-dun-poutine-francais>. Citováno ve vlastním překladu.

50 Viz např. https://www.youtube.com/watch?v=o0_p7w1_rh8.

Pobyt Vladimira Putina v Macronově letním sídle v Brégançonu (srpen 2019). Zdroj: https://www.lepoint.fr/monde/a-bregancon-emmanuel-macron-et-vladimir-poutine-peinent-a-s-entendre-20-08-2019-2330533_24.php.

Průzkum veřejného mínění společnosti YouGov z počátku března 2022 však zároveň ukázal, že 83% Francouzů stálo v probíhajícím konfliktu na straně Ukrajiny. V případě stoupenců prezidenta Macrona, kandidáta na své znovuzvolení, dosahovalo toto číslo dokonce 99 %. S ekonomickými sankcemi namířenými proti Rusku pak souhlasilo 72 % dotazovaných.⁵¹ Sám Macron v duchu zahraniční politiky prováděné během

svého prvního mandátu slíbil, že vůči Rusku bude nadále uplatňovat obě své strategie, tedy:

1) koordinovaný postup v rámci EU a NATO a 2) pokračování v soukromých iniciativách, jež vyvíjí od počátku konfliktu a v nichž Francie – mimo jiné využívající svých postavení stálého člena v Radě OSN a jaderné mocnosti – jedná na vlastní pěst v pozici arbitra.⁵²

⁵¹ https://www.huffingtonpost.fr/politique/article/guerre-en-ukraine-83-des-francais-soutiennent-le-peuple-ukrainien-exclusif_193066.html.

⁵² Je tak příznačné, že i Macron ve velké předvolební televizní debatě se všemi prezidentskými kandidáty ze dne 15. března odmítl – jsa si dle svých vlastních slov vědom této role mírového vyjednavče – označit ruského prezidenta za diktátora: <https://www.youtube.com/watch?v=qZX7U8zleJY>.

RUSKÁ INVAZE NA UKRAJINU (2022)

V tomto oddíle se budeme podrobněji věnovat probíhající ruské invazi na Ukrajinu a jejím důsledkům na vztahy mezi EU, Francií a Ruskem. Zaměříme se přitom na specifika francouzské diplomacie, snahy prezidenta Macrona nalézt alespoň částečný kompromis a reakci západních spojenců na toto francouzské počínání.

2.1 KONTEXT PŘEDCHÁZEJÍCÍ INVAZI

Volodymyr Zelenskyj je zvolen prezidentem Ukrajiny v roce 2019, a to velkou většinou 73 % hlasů. Mezi hlavními body jeho programu figuruje dosažení míru s Ruskem. Na druhé straně společné hranice nese Vladimír Putin s čím dál tím větší nelibostí rostoucí sebevědomí Ukrajiny a její odhodlání přiblížit se Západu a vymanit se z ruské sféry vlivu. Tato již nějakou dobu trvající prozápadní orientace (viz především pododdíl *Arsenij Jaceňuk a Petro Porošenko: nová orientace Ukrajiny na EU a NATO*) se projevuje v rovině kulturní, jazykové, hospodářské i vojenské. Zmíněná prozápadní orientace se snad poprvé zřetelně ukázala v roce 2004 během tzv. „oranžové revoluce“, kdy proti sobě stanuly dva bloky tehdy ještě značně kulturně a politicky rozdělené Ukrajiny. Již v té době byly do očí bijící snahy ruského prezidenta Putina o to, aby volby skončily vítězstvím více proruského kandidáta Janukovyče. Vývoj událostí v důsledku hnutí Euromajdan pak z ruského pohledu výrazně přilil olej do ohně. Jak jsme zmiňovali výše, došlo za Petra Porošenka ke změně ústavy (2019), rušící neutrální status země a vytyčující si jako cíl její vstup do EU a NATO. Avšak ještě mnohem dříve, tedy přímo během probíhajících protestů Euromajdanu, dochází k derusifikaci a desovětizaci země (po celé zemi jsou tak z veřejného prostoru odstraňovány Leninovy sochy). Ihned po útěku Janukovyče ze země je odhlasováno zrušení ruštiny jako

úředního jazyka v regionech s početnou rusofonní populací. Právě tyto události se jeví jako motiv, který Putina přiměl k rozhodnutí anektovat Krym a aktivně podporovat doněcké a luhanské separatisty.

O několik let později, tedy v době patové situace Druhé minské dohody (viz pododdíl *François Hollande a ukrajinská krize*), utužování spolupráce mezi Ukrajinou a Západem pokračuje. V roce 2020 je tak zejména podepsána ona klíčová dohoda mezi Ukrajinou a NATO, jež Ukrajině uděluje status partnera dodatečných příležitostí. Tato forma těsné spolupráce je de facto předstupněm k řádnému členství v NATO. Avšak nutné je zmínit i rostoucí hospodářskou prosperitu Ukrajiny: V roce 2021 nominální hrubý domácí produkt země poprvé od roku 1990 překonává sto devadesát miliard dolarů.⁵³ Téhož roku zakazuje prezident Zelenskyj tři proruské televizní stanice, u nichž existuje silné podezření, že je řídí Viktor Medvedčuk, proruský oligarcha a předseda hnutí Opoziční platforma Za život.⁵⁴ Popuzený Putin již na podzim roku 2020 organizuje vojenská cvičení a manévry dosud nevídaného rozsahu, jejichž součástí jsou i vojenské jednotky Běloruska a některých dalších států.⁵⁵ Dne 17. prosince 2020 Putin předkládá USA a NATO návrh na smlouvy, kde vyžaduje geopolitickou neutralitu Ukrajiny a písemný závazek, 1) že se země nestane členem NATO a 2) že NATO nebude umisťovat své jednotky v zemích bývalého východního bloku. Rovněž volá po obnovení jednání na téma konvenčního zbrojení a po tom, aby se USA

⁵³ Viz např. <https://www.ukrinform.fr/rubric-economy/3360821-president-zelensky-le-pib-de-lukraine-atteindra-un-niveau-record-cette-annee.html>.

⁵⁴ Strana je rozpuštěna následkem ruské invaze a její předseda Medvedčuk je zatčen při pokusu o útěk ze země.

⁵⁵ Viz např. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russia%E2%80%99s-unprecedentedly-expansive-military-exercises-fall-2020-look-recreate-soviet>.

Jednání za zavřenými dveřmi mezi Macronem a Putinem 7. února 2022. Zdroj: <https://www.ladepeche.fr/2022/02/08/rencontre-poutine-macron-a-quoi-correspond-cette-grande-table-en-marbre-qui-a-fait-reagir-10096375.php>.

opět zavázaly k respektování Smlouvy o likvidaci raket středního a krátkého doletu. USA a NATO argumentují nemožností vzdát se principu, podle kterého má každý stát právo usilovat o členství v NATO (tzv. „politika otevřených dveří“). Na druhou stranu však vyjadřují ochotu jednat a navrhují řadu opatření majících vést ke vzájemné důvěře, včetně možnosti pro ruské odborníky navštívit protiraketové základny v Polsku a Rumunsku. Avšak bez výše zmíněného písemného závazku je pro Rusko dohoda nepřijatelná. Od poloviny listopadu 2021 se ruské jednotky houfně přesouvají k ukrajinským hranicím a objevují se první hlasy obviňující Rusko z toho, že chystá invazi. Své požadavky Putin zopakoval 23. prosince 2021 na každoroční tiskové konferenci v Moskvě.⁵⁶

2.2 ÚNOR 2022

Velké ruské selhání na Ukrajině ničí všechny tyto částečné úspěchy. Ve snaze obnovit svůj vliv na Ukrajině překročilo Rusko práh války se vší hrubostí a surovostí, jež z toho plynou.

Jean de Gliniasty, *La Russie, un nouvel échiquier*, 2022, Paříž, Eyrolles, s. 152, cit. ve vlastním překladu.

Rok 2022 začíná francouzským předsednictvím Rady EU (od 1. ledna do 30. června). V reakci na stupňující se napětí mezi Západem, Ukrajinou a Ruskem tak Rada pod vedením Francie podniká poslední pokus o zmírnění tohoto napětí tím, že 7. února uspořádá setkání mezi Macronem a Putinem v rámci formátu Normandie. Rozhovory trvají pět hodin a svět krátce nato oblétně kafevská fotografie zachycující oba prezidenty v čele pět metrů dlouhého oválného stolu, jak spolu hovoří za asistence tlumočnicků schovaných v kabinách.

Jakkoli především Macronovi odpůrci tuto situaci interpretovali jako Putinovu zjevnou vůli francouzského prezidenta ponížit, za rozhodnutím v prvé řadě stála omezení související s Covidem-19.⁵⁷ Francouzská diplomacie obecně ocenila, že Macron využil poslední možnosti k zabránění válečného konfliktu, která se mu nabízela. V rozhovoru pro noviny *La Dépêche du Midi* z 8. února shrnul Jean de Gliniasty dojem z Macronovy návštěvy Kremlu takto:

Sama cesta má pozitivní přínos. Emmanuel Macron sehrál svou úlohu francouzského prezidenta, předsedy Rady EU a člena formátu Normandie [...]

⁵⁶ Viz např. <https://www.euronews.com/2021/12/24/putin-set-to-talk-with-us-amid-desire-to-stop-nato-expansion-in-europe>.

⁵⁷ Z pravidel, která Putin od počátku pandemie zavedl, lze usuzovat na jeho strach z této nemoci. Všichni novináři účastníci se závěrečné tiskové konferenci po skončení rozhovorů se tak museli podrobit čtyřem testům na Covid.

*Nevím, jestli se dá opravdu mluvit o zmírnění napětí. V každém případě nedošlo k jeho prohloubení.*⁵⁸

Během společných rozhovorů sice Macron vyjádřil částečné pochopení pro to, co Putin dlouhodobě nazývá legitimními obavami o ruskou bezpečnost v souvislosti s rozšiřováním NATO,⁵⁹ a sám Putin zopakoval, že v žádném případě nehodlá napadnout Ukrajinu, avšak k dalšímu vyhocení situace to nepomohlo. Dne 22. února Putin oficiálně uznává separatistické republiky na Donbase a dva dni nato, 24. února v brzkých ranních hodinách, dává zelenou k pozemní, námořní a letecké invazi na Ukrajinu. Na poli Generálního shromáždění OSN celkem 141 států odhlasuje rezoluci vyžadující okamžité stažení ruských vojenských sil z ukrajinského území.⁶⁰

2.3 ZÁPADNÍ SANKCE

Západ reaguje okamžitými sankcemi proti Rusku a dodávkami zbraní Ukrajině. Sankce mají za cíl co nejvíce ruskou ekonomiku odříznout od té západní. Týkají se především zmrazení investic a výrazného snížení exportu zboží do Ruska. Ruské banky jsou vyřazeny z finančního komunikačního systému SWIFT. Evropské země a USA zmrazily majetek ruských oligarchů, nacházející se na jejich území. Již 22. února rozhodl německý kancléř Olaf Scholz v reakci na Putinovo uznání dvou separatistických republik na Donbase pozastavit schvalovací řízení v listopadu dokončeného plynovodu Nord Stream 2.⁶¹ Sankce se týkají i oblastí médií, sportu a kultury. Evropská komise zrušila působení televizních stanic *Russia Today* a ruské tiskové agentury Sputnik ve všech zemích sedmadvacítky s odvoláním na boj proti dezinformacím a propagandě. Samotný pohled na rozsah sankcí se v rámci EU různí. Některé státy včetně Česka tak zastavily vydávání turistických víz všem občanům Ruské federace.⁶² Od 30. do 31. srpna hostí Praha neformální jednání ministrů zahraničí evropské sedmadvacítky, na němž se projednává možnost

plošného zákazu vydávání turistických víz v rámci Schengenského prostoru. *Hospodářské noviny* v této souvislosti 30. srpna napsaly:

*Česko, Polsko, zmíněné Pobaltí a další státy zavedly omezení pro ruské občany krátce po únorové invazi. Jiné země nechaly vízový režim pro ruské turisty beze změny [...] Estonská premiérka Kaja Kallasová v reakci na to prohlásila, že pobyt na území EU je „výsada, nikoli lidské právo“, a vyzvala, aby členské státy tuto výsadu občanům agresorské země zapsal věděly. Stejný apel zmínil i český ministr zahraničí Jan Lipavský (Piráti), který usiluje o zákaz víz pro Rusy dlouhodobě.*⁶³

Pro plošný zákaz vydávání turistických víz Rusům se zřetelně vyslovil i Volodymyr Zelenskyj v rozhovoru, který poskytl francouzskému týdeníku *L'Express* 23. srpna. Zelenskyj svůj postoj zdůvodnil takto:

*Já jsem kupříkladu toho názoru, že nejpřísnější sankce by spočívala v zavedení vízových omezení pro občany Ruské federace. Dovedu pochopit, že to není předmětem jednohlasné shody, zejména pokud jde o Francii, navštěvované mnohými ruskými turisty, kteří milují Azurové pobřeží. Nezapomeňte však, že pokud ve vaší zemi někdo tráví prázdniny, pokud navštěvuje její úžasné restaurace, její fantastické pobřeží, užívá si tak francouzské kultury. Jistě, turisté za to sice platí, avšak výměnou za to požívají přínosů Francie. A stejně jako v každé demokratické evropské zemi, stojí tyto přínosy na principu svobody. Existují díky demokracii, tržnímu hospodářství a absenci železné opony. Podle mého názoru není možné požívat všech těchto výtobytků, a potom se vrátit do Ruska a podporovat válku.*⁶⁴

Jak se lze dovědět ze slov ukrajinského prezidenta, má tento nekompromisní přístup i své odpůrce, mezi nimiž se nachází právě Francie (spolu s Německem, Řeckem a Kyprem). Francouzské středolevicové noviny *Le Monde* tak například 26. srpna otiskly komentář ruské opoziční novinářky a lidskoprávní aktivistky Zoji Světové, jež se staví proti rozhodnutí tohoto typu, neboť by to podle ní vedlo k ještě větší izolaci ruských občanů a k jejich úplnému vydání na milost Putinovu režimu. Komentář tak nese příznačný titul „Zrušením

58 Zdroj: <https://www.ladepeche.fr/2022/02/08/vrai-ou-faux-poutine-a-t-il-vraiment-voulu-humilier-macron-avec-sa-table-xxl-10096944.php>. Citováno ve vlastním překladu.

59 Viz např. již zmiňovaný projev na Mnichovské bezpečnostní konferenci v roce 2007.

60 Viz např. <https://www.aljazeera.com/news/2022/3/3/unga-resolution-a-gainst-ukraine-invasion-full-text>. Proti rezoluci byly pouze Rusko, Bělorusko, Sýrie, Eritrea a Severní Korea. Čína se zdržela hlasování.

61 Viz např. <https://www.reuters.com/business/energy/germanys-scholz-halt-nord-stream-2-certification-2022-02-22/>.

62 Česká vláda rozhodnutí přijala 22. června. Viz např. <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/narizeni-o-nevydavani-viz-rusum-a-belorusum-bude-platit-dokonce-brezna-2023/2216109>.

63 <https://archiv.hn.cz/c1-67108170-staty-eu-na-schuzce-v-praze-zkomplikuji-rusum-viza-cesko-chce-jejich-uplny-zakaz>.

64 https://www.lexpress.fr/actualite/poutine-macron-danger-nucleaire-entretien-exclusif-avec-le-president-ukrainien-zelensky_2178794.html. Citováno ve vlastním překladu.

turistických víz pro Rusy chtějí západní politici definitivně obnovit Sovětský svaz“.⁶⁵

Jakkoli ve francouzském politicko-mediálním prostoru poměrně silně zaznívají i nesouhlasné názory, země působí od počátku invaze navenek jednotně a připojila se ke všem balíkům sankcí přijatých na úrovni sedmadvacítky. Zmíněné výhrady přicházejí zejména od té části pravice, která je dlouhodobě známá svou shovívavostí k Rusku. Její argumentační schéma vykazuje vždy tytéž hlavní rysy: Společný postup EU proti ruskému agresorovi je popisován jako forma vazalství vůči USA a jejím geopolitickým zájmům na Ukrajině. Francii je vyčítáno, že rezignovala na svou diplomatickou suverenitu a pouze slepě následuje Evropskou komisi, jež prý zase podléhá přímému americkému vlivu. Samotnou Ukrajinu v lepším případě vidí jako pouhou oběť této dle jejich názoru „vysoké hry“, v horším případě jí vyčítají její odhodlání bránit se agresorovi, čímž prý celý konflikt zbytečně prodlužuje. U ukrajinského režimu v čele s prezidentem Zelenským zpochybňují jeho legitimitu a samotného prezidenta líčí jako amatérskou loutku v rukou oligarchů a CIA.⁶⁶ Naproti tomu krajní levice v čele s Jeanem-Lucem Mélenchonem ve svých prohlášeních v zásadě stojí na straně Ukrajiny a v tomto bodě se – výjimečně – nedostala do křížku s prezidentem Macronem a jeho stranou La République en marche! Sám Mélenchon se přitom nikdy netajil obdivem k autoritářským režimům a jeho antiamerikanismus jej nutil snadno zaujmout proruské pozice. V době anexe Krymu i dlouho po ní se do povědomí veřejnosti navíc zapsal několika kontroverzními výroky, například když poloostrov prohlásil za ruské území.⁶⁷ Dodejme, že od Macronovy linie jej v současné době odlišuje zdrženlivost k uplatňování plošných sankcí (Mélenchon chce cílit pouze na oligarchy a osoby přímo navázané na Putinův režim) a odmítavý postoj k vyzbrojování Ukrajiny, avšak oproti předvolebnímu období výrazně zmírnil svou rétoriku požadující vystoupení z NATO (viz jeho předvolební prohlášení výše).⁶⁸

65 « En supprimant les visas touristiques pour les Russes, des responsables occidentaux veulent définitivement rétablir l'Union soviétique », Le Monde, 26. srpna 2022, zdroj: https://www.lemonde.fr/idees/article/2022/08/26/zoia-svetova-en-supprimant-les-visas-touristiques-pour-les-russes-des-responsables-occidentaux-veulent-definitivement-retablir-l-union-sovietique_6139067_3232.html.

66 Viz např. rozhovor média VA+ s předsedou strany Lidová republikánská unie (Union populaire républicaine) Françoisem Asselineauem ze dne 27. srpna: <https://www.youtube.com/watch?v=BTIBVtlaCrI>.

67 Naposledy v rozhovoru poskytnutém deníku Le Monde z 18. ledna 2022: https://www.lemonde.fr/election-presidentielle-2022/article/2022/01/18/jean-luc-melenchon-les-conditions-sont-mures-pour-un-grand-changement-en-europe_6109887_6059010.html.

68 Viz např. <https://www.euractiv.com/section/elections/news/no->

Logo francouzské verze ruské zahraniční televizní stanice *Russia Today*. Její vysílání bylo ukončeno 2. března 2022. Zdroj: Wikimedia Commons.

2.4 DOPADY NA FRANCOUZSKOU EKONOMIKU A OBAVY ZE ZIMY

Hospodářská, sociální a environmentální rada (Conseil économique, social et environnemental), tedy francouzské ústavní shromáždění složené z představitelů zaměstnavatelů, odborů a sdružení, uvedlo na svém webu 23. května:

Konflikt na Ukrajině znásobuje inflační tendenci započatou již v roce 2021. Francouzská ekonomika se teprve začínala vzpamatovávat z krize Covidu-19, což se projevovalo tlakem na ceny. Od začátku konfliktu už ceny energií, hnojiv a obilovin vzrostly o 20 až 30 %.⁶⁹

Od zahájení invaze vzrostla v celé EU inflace v důsledku rostoucích cen energií a surovin v oblasti zemědělství a průmyslu. Co se týče Francie, dosahovala její hodnota koncem srpna dle guvernéra Banky Francie 5,8 % (6,5 % dle Eurostatu, statistického úřadu EU). Doplňme, že tato hodnota předčila očekávání Hospodářské, sociální a environmentální rady z dubna, jež počítala se 4 %. Právě ve Fran-

-immediate-exit-from-nato-for-melenchon-but-a-vote-in-parliament/?_ga=2.145427956.17297246.1662034265-740856706.1662034265.

69 <https://www.lecese.fr/actualites/guerre-en-ukraine-le-cese-presente-sa-note-dalerte-sur-les-consequences-pour-la-france#:~:text=Le%20conflit%20en%20Ukraine%20d%C3%A9multiplie,de%2020%25%20%C3%A0%2030%25.>

cii se v současné době (konec srpna 2022) inflace drží na nejnižší hodnotě v celé EU s tím, že průměr Eurozóny dosáhl 9,1 %.⁷⁰ François Villeroy de Galhau, guvernér Banky Francie, to vysvětluje jako přímý důsledek zavedení regulací cen energií v říjnu 2021 v souvislosti s utuchající covidovou krizí.⁷¹ Ministr hospodářství a financí Bruno Le Maire, který je téhož názoru, dne 1. září v rozhovoru pro týdeník *La Tribune* řekl, že nebyt těchto regulací, jež mají platit do konce roku 2022, zaznamenaly by v roce 2023 ceny energií nárůst o 100 %.⁷² Otázkou však zůstává, nakolik tyto regulace cen energií ve finále ochrání francouzského spotřebitele, neboť stát je povinen z něčeho je financovat... Navíc, i přes dosud relativně nízkou inflaci ve srovnání se zbytkem EU je šestiprocentní nárůst cen znát. Banka Francie a Evropská centrální banka jsou proto odhodlány dostat její hodnotu pod hranici 2 % do konce roku 2024.⁷³

Na konci prvního oddílu jsme se zmínili o nadstandardním podílu francouzských společností na ruských investicích. I na ně měly západní sankce značný dopad. Některé z těchto společností, včetně sportovního a outdoorového řetězce Decathlon, tak v Rusku ukončily veškerou svou činnost. Société générale svou dceřinou společností Rosbank postoupila ruské společnosti Interros Holding Company se ztrátou 3,2 miliard eur.⁷⁴ Automobilka Renault, která v Rusku působila téměř dvacet pět let a která počátkem roku 2022 vlastnila dvoutřetinový podíl ve společnosti AvtoVAZ, byla de facto znárodněna ruským státem, jemuž svůj podíl přenechala za symbolický jeden rubl.⁷⁵ Potravinový řetězec Auchan se naopak rozhodl v zemi zůstat s odůvodněním, že si přeje hájit zájmy svých partnerů a zabránit tomu, „aby jejich společnost skončila v Putinových rukou“.⁷⁶ Stejně rozhodnutí přijal i řetězec

s kutilskými potřebami Leroy Merlin, jehož ředitelství doslova uvedlo: „Nemáme důvod odepsat naše ruské zaměstnanecké týmy kvůli válce, kterou si nevybraly.“ Avšak společnost především pobouřila svým kontroverzním rozhodnutím stáhnout se z bezpečnostních důvodů z Ukrajiny.⁷⁷

Stejně jako česká média, i ta francouzská se v současné době intenzivně věnují tématu energetické závislosti na Rusku, především pak závislosti na ruském plynu. Zde je ovšem třeba zdůraznit, že situace obou zemí není srovnatelná: Zatímco v Česku v roce 2020 prý pocházel všechen dovezený plyn z Ruska, ve Francii činil ruský podíl na všech dodávkách plynu necelých 17 %.⁷⁸ Jak uvádí francouzské Ministerstvo pro ekologickou transformaci (Ministère pour la transition écologique), bylo v tomtéž roce hlavním dodavatelem plynu do země Norsko (36 % na celkovém podílu). Rusko se svými 17 % skončilo až jako druhé, následované Alžírskem a Nizozemím (po 8 %).⁷⁹ Právě navýšení dodávek zemního plynu bylo jedním z témat Macronovy státní návštěvy Alžírka z konce letošního srpna: Macron alžírskému prezidentovi poděkoval za to, že země navýšila objem svých dodávek putujících do Evropy prostřednictvím plynovodu Transmed, což by mělo přispět ke snížení závislosti na Rusku.⁸⁰ Evropská komise mimořádně 26. července rozhodla o snížení spotřeby plynu ve státech EU o 15 % do 31. března 2023, aby se tak Unie pro Rusko stala méně energeticky zranitelnou.⁸¹ V této souvislosti se francouzský mediální prostor začal hemžit nejrůznějšími radami politiků, jak v každodenním životě docílit nižší spotřeby energie.⁸² Sám prezident Macron 24. srpna na zasedání Rady ministrů prohlásil, že současná doba s sebou přinesla „konec hojnosti, konec

70 Jen pro srovnání: V Česku dosáhla inflace v červenci 17,3 %. <https://www.touteurope.eu/economie-et-social/le-taux-d-inflation-en-europe/>.

71 Obnovením ekonomické aktivity po pandemii došlo ke zvýšení poptávky po energiích, jež se projevila nárůstem cen: <https://www.ouest-france.fr/economie/banques-finance/entretien-exclusif-selon-la-banque-de-france-le-volume-des-credits-immobiliers-reste-fort-c8e3912c-287e-11ed-9759-37dc7c5c3542>.

72 <https://www.latribune.fr/economie/france/sans-le-bouclier-tarifaire-les-prix-de-l-energie-doubleraient-en-2023-bruno-le-maire-928970.html>.

73 <https://www.ouest-france.fr/economie/banques-finance/entretien-exclusif-selon-la-banque-de-france-le-volume-des-credits-immobiliers-reste-fort-c8e3912c-287e-11ed-9759-37dc7c5c3542>.

74 <https://www.lesechos.fr/finance-marches/banque-assurances/societe-generale-finalise-la-cession-de-rosbank-1407984>.

75 Viz např. <https://media.renaultgroup.com/renault-group-signe-des-accords-de-cession-de-sa-filiale-renault-russie-et-de-sa-participation-dans-avtovaz/>. Dohoda uzavřená mezi ruským státem a Renault Group však společnosti ponechává možnost postoupený podíl v období následujících šesti let zpětně odkoupit.

76 <https://www.nouvelobs.com/guerre-en-ukraine/20220330.OBS56379/ce-n-est-pas-un-paquet-de-pates-qui-finance-la-guerre-pourquoi-auchan-reste-en-russie-pour-l-instant.html>.

77 Viz např. <https://www.leparisien.fr/economie/leroy-merlin-redit-maintenir-son-activite-en-russie-malgre-lukraine-et-lappel-de-zelensky-24-03-2022-JLXH4GMEABBGXFSZUNSCWHFKYA.php>.

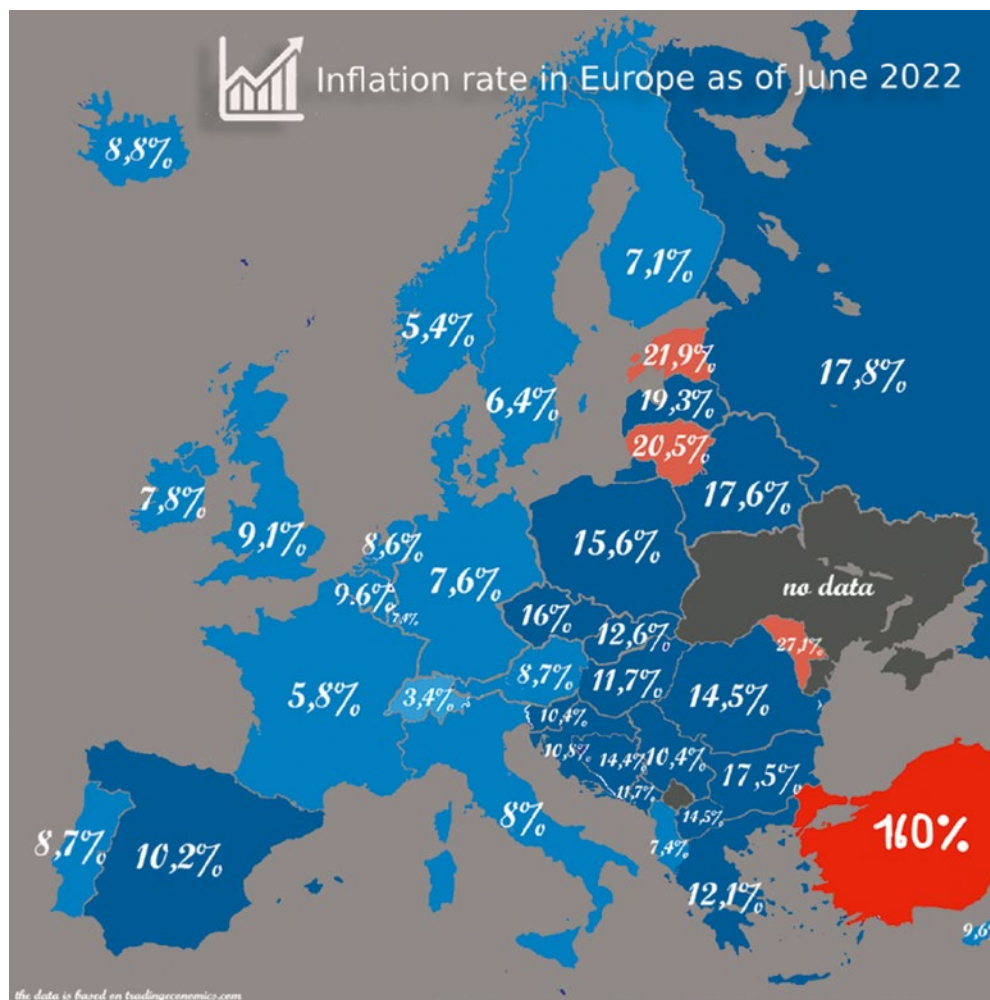
78 <https://oenergetice.cz/plynarenstvi/na-ruskem-plynu-jsou-v-eu-nejvic-zavisle-ceska-republika-a-lotyssko>. Průměr EU činil necelých 39 %. Je ovšem třeba uvést, že tyto hodnoty jsou sporné a do značné míry závisejí na použité metodě výpočtu. Jak uvádí článek „Některé statistiky zkreslují závislost Česka na ruském plynu. Vysvětlení je na burze“ publikovaný na Aktuálně.cz, tkví hlavní rozdíl v tom, zdali je rovněž zohledněn původ plynu nakoupeného na anonymní burze: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/odpojeni-eu-od-ruskych-energiu-rusko-nijak-zasadne-neposkodi/r-40da57dcbfc611ec8d900c-c47ab5f122/>.

79 [https://www.statistiques.developpement-durable.gouv.fr/edition-numerique/chiffres-cles-energie-2021/14-gaz-naturel#:~:text=Importations%20de%20gaz%20naturel%20par%20pays%20d'origine&text=La%20Norv%C3%A8ge%20demeure%20le%20principal,et%20le%20Qatar%20\(2%20%25\)](https://www.statistiques.developpement-durable.gouv.fr/edition-numerique/chiffres-cles-energie-2021/14-gaz-naturel#:~:text=Importations%20de%20gaz%20naturel%20par%20pays%20d'origine&text=La%20Norv%C3%A8ge%20demeure%20le%20principal,et%20le%20Qatar%20(2%20%25)).

80 Viz např. <https://information.tv5monde.com/afrique/emmanuel-macron-acheve-sa-visite-en-algerie-avec-un-partenariat-renouvele-entre-les-deux>.

81 <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2022/07/26/member-states-commit-to-reducing-gas-demand-by-15-next-winter/>.

82 Např. článek „Opération petits gestes“ v týdeníku *Le Point* z 25. srpna.

Míra inflace v Evropě v červnu 2022. Zdroj: <https://mapsontheweb.zoom-maps.com/post/689298078566645760/inflation-rate-europe-as-of-june-2022>.

bezstarostnosti, konec toho, co pokládáme za samozřejmost“.⁸³

Doplňme, že zemní plyn tvoří cca 16 % francouzských energetických zdrojů, oproti cca 8,5 % v Česku. Francie se v oblasti energetiky spoléhá především na jádro (40 %), dále pak na ropu (28 %) a na zemní plyn (16 %). Obnovitelné zdroje tvoří cca 14 %.⁸⁴ V souvislosti s hrozící energetickou krizí čelí vláda kritice pro nedostatečnou péči o jaderné reaktory, z nichž mnohé nejsou v současnosti funkční: Ke 22. srpnu 2022 bylo v provozu pouze 45 % všech jaderných reaktorů, tedy 25 z 56. Jako zvláště nepochopitelné se jeví to, že Emmanuel Macron v roce 2020 pod nátlakem tuzemského i zahraničního ekologického militantismu svolil k vyřazení obou reaktorů alsaské elektrárny Fessenheim. Ačkoli se jednalo o nejstarší jadernou elektrárnu

stále v provozu, podle mnohých by klidně bývala mohla fungovat dál.⁸⁵ Na počátku svého prvního funkčního období v roce 2018 Macron sliboval vyřazení celkem 14 reaktorů, včetně elektrárny Fessenheim. Avšak během kampaně na své znovuzvolení v reakci na současnou situaci otočil o sto osmdesát stupňů a oznámil, že chce naopak nukleární park rozšířit o šest nových reaktorů.⁸⁶ Ačkoli podíl fosilních paliv na výrobě elektřiny je ve Francii relativně nízký (7,4 % v roce 2021),⁸⁷ právě obavy z nadcházející zimy vládu donutily znovu spustit v březnu zavřenou tepelnou elektrárnu u lotrinské obce Saint-Avold.⁸⁸

⁸³ Viz např. https://www.bfmtv.com/replay-emissions/focus-premiere/macron-sonne-la-fin-de-l-abondance-25-08_VN-202208250155.html.

⁸⁴ Data se vztahují k roku 2020.

⁸⁵ Viz např. <https://www.lesechos.fr/industrie-services/energie-environnement/la-fermeture-de-la-centrale-de-fessenheim-en-cinq-questions-1219394>.

⁸⁶ Viz např. <https://reporterre.net/Le-chantier-du-siecle-Macron-reliance-le-nucleaire>.

⁸⁷ <https://www.connaissancedesenergies.org/bilan-electrique-de-la-france-en-infographies-que-retenir-de-2021-202225>. V Česku se jednalo o 54 %: <https://www.ote-cr.cz/cs/statistika/narodni-energeticky-mix>.

⁸⁸ Např. článek „Charbon, la revanche tragique“ v týdeníku *Le Point* z 25. srpna.

Nejstarší francouzská jaderná elektrárna Fessenheim, vyřazena z provozu koncem června 2020.
Zdroj: <https://www.edf.fr/centrale-nucleaire-fessenheim>.

2.5 MIMOŘÁDNÁ LINKA PAŘÍŽ-MOSKVA

Jak už zde bylo zmíněno, v naději přispět k zabránění schylující se invazi se Emmanuel Macron 7. února vydal za Vladimírem Putinem do Moskvy, kde spolu pět hodin hovořili u výše vyobrazeného oválného stolu. Ruská invaze na Ukrajinu jejich kontakty nepřerušila, ba právě naopak: V minulosti započatý rituál soukromých telefonických rozhovorů dále pokračoval. Obsah těchto jednání zůstal veřejnosti z větší části utajen.⁸⁹ Výjimkou je devítiminutový video rozhovor ze dne 20. února, tedy těsně před invazí, jehož obsah prosákl do médií a který se stal jedním z ústředních témat dokumentu *Un président, l'Europe et la Guerre (Prezident, Evropa a válka, režisér Guy Lagache)*.⁹⁰ Oba státníci si v něm tykají a Putin hned na úvod prohlašuje, že hovoří z posilovny, protože si chtěl původně jít zahrát hokej. Oba prezidenti spolu v únoru hovořili celkem pětkrát a poté ještě několikrát (počátkem března, po-

čátkem května atd.). Poslední rozhovor před dlouhou odmlkou se udál 28. května, výjimečně se ho účastnil i německý kancléř Olaf Scholz a jeho předmětem byl osud zajatých ukrajinských vojáků. Od té doby nedošlo k žádným dalším telefonickým vyjednáváním až do 19. srpna. Kreml ve svém prohlášení z 5. srpna uvedl, že další telefonáty nejsou na pořadu dne, neboť na Francii již nenahlíží jako na přátelskou zemi. Putinův tiskový mluvčí Dmitrij Peskov doslova řekl:

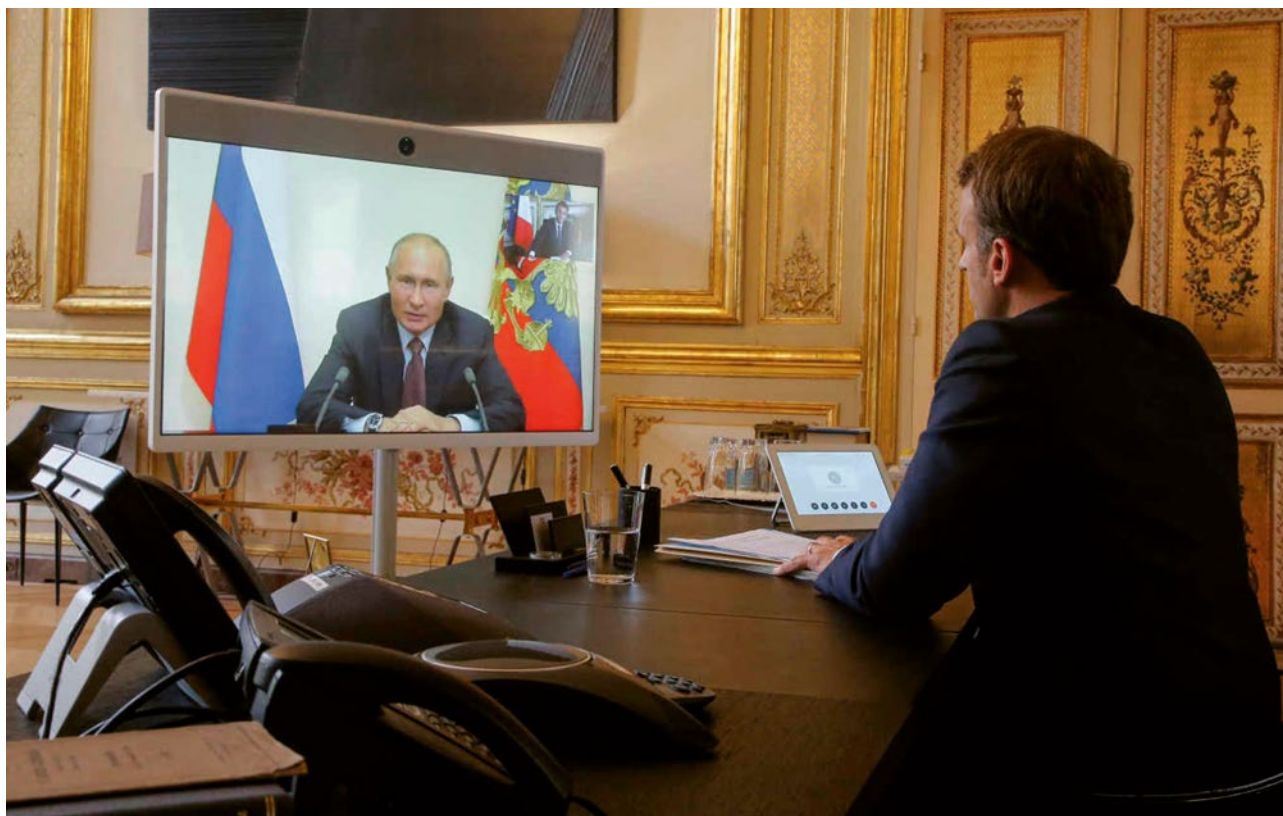
Tak tedy v první řadě je třeba říct, že Francie je nepřátelským státem vzhledem k sankcím, které na naši zemi uvaluje [...] Nevolají si, neboť jsou toho názoru, že k tomu není vhodná chvíle a že to v současné době jednoduše není nutné. Pokud si to situace vyžádá, mohou si zavolat v minutě.⁹¹

Avšak 19. srpna si situace, použijeme-li Peskovova slova, vyžádala opětovné navázání spojení mezi Paříží a Moskvou. Tentýž den se na oficiálních stránkách Elysejského paláce objevila zpráva, že francouzský

⁸⁹ Viz např. <https://www.lefigaro.fr/politique/macron-poutine-dans-le-secret-de-leurs-conversations-telephoniques-20220308>.

⁹⁰ Dokument je možné zhlédnout na stránkách televizního kanálu France 2: <https://www.france.tv/documentaires/politique/3558577-un-president-l-europe-et-la-guerre.html>.

⁹¹ Viz např. <https://www.parismatch.com/Actu/International/Il-n-y-aura-plus-d-appel-Macron-Poutine-car-la-France-n-est-pas-un-pays-ami-estime-le-Kremlin-1820355>. Citováno ve vlastním překladu.

Jedna z videokonferencí mezi Emmanuelem Macronem a Vladimírem Putinem. Zdroj: https://www.lemonde.fr/international/article/2022/01/28/face-a-poutine-macron-poursuit-sa-politique-de-la-main-tendue-malgre-les-deconvenues_6111322_3210.html.

prezident telefonicky hovořil s prezidentem Ruské federace. Tématem jejich rozhovoru byla znepokojivá situace jaderné elektrárny u města Záporoží, jež je od počátku invaze v rukou okupantů a jejíž okolí čelí ruským útokům. Zpráva z elysejského portálu doslova uvádí:

Prezident Republiky opět zdůraznil své obavy plynoucí z rizik, která situace v záporožské elektrárně představuje pro bezpečnost a jadernou bezpečnost, a vyslovil se pro to, aby byla na místo co nejdříve vyslána mise expertů z Mezinárodní agentury pro atomovou energii za podmínek schválených Ukrajinou a OSN. Prezident Ruské federace dal prezidentu Republiky svůj souhlas s uskutečněním této mise a s uvedenými náležitostmi. Oba prezidenti budou na toto téma v nadcházejících dnech dále vést dialog po navázání spolupráce mezi technickými týmy a před uskutečnění mise.⁹²

Kvůli těmto soukromým rozhovorům s ruským prezidentem si Macron vysloužil kritiku u části svých zá-

padních spojenců, kteří mu vyčítali tu příliš familiární a přátelský postoj k Putinovi, tu zas jeho neschopnost zabránit invazi. Odmítavý postoj k tomu, co nazývá přílišnou shovívavostí k Putinovi, vyjádřil i Volodymyr Zelenskyj, jakkoli s Macronem jinak od vypuknutí invaze udržuje velmi pozitivní styky.⁹³ Napětí mezi Francií a jejími spojenci dosáhlo vrcholu poté, co Emmanuel Macron v květnu a červnu několikrát prohlásil, že Vladimíru Putinovi musí být ponechána šance napravit svou osudovou chybu v podobě invaze Ukrajiny a alespoň částečně si tak zachovat tvář, a že by Západ neměl podlehnout touze za každou cenu Rusko ponižit.⁹⁴ Dne 9. května před poslanci Evropského parlamentu doslova prohlásil:

Zítřka budeme muset vybudovat mír, na to bychom neměli zapomínat. Budeme to muset udělat společně s Ukrajinou a Ruskem u jednoho stolu. Podmínky diskuzí a vyjednávání budou definovány

⁹³ Viz např. výše citovaný rozhovor pro L'Express: https://www.lexpress.fr/actualite/poutine-macron-danger-nucleaire-entretien-exclusif-avec-le-president-ukrainien-zelensky_2178794.html. Macron byl rovněž některými spojenci kritizován za to, že se do Kyjeva za Zelenským vydal až 16. června.

⁹⁴ Např. 9. května před Evropským parlamentem ve Štrasburku, dále pak ve francouzských regionálních novinách Ouest-France 3. června. Viz <https://www.france24.com/en/europe/20220606-macron-draws-new-wave-of-criticism-over-call-not-to-humiliate-russia>.

⁹² <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2022/08/19/entretien-telephonique-avec-le-president-de-la-federation-de-russie-m-vladimir-poutine-2>. Citováno ve vlastním překladu. Sama mise dorazila na místo ve středu 31. srpna.

*Ukrajinou a Ruskem, avšak nemůže tak být učiněno prostřednictvím vzájemného vylučování, či dokonce ponižování.*⁹⁵

V reakci na toto prohlášení uvedl ukrajinský ministr zahraničí Dmytro Kuleba na sociálních sítích: „Výzvy nabádající k vyhnutí se ponižení Ruska mohou tak akorát ponižit Francii a každou další zemi, která by tyto výzvy sdílela.“⁹⁶ Podobně reagovaly i politické špičky z Pobaltí a Polska. Bývalý americký velvyslanec v Moskvě Michael McFaul prohlásil: „Putin bude vyjednávat pouze tehdy, až jeho armáda nebude moct postupovat kupředu, ať už bude ponižen, anebo ne. Macron by se měl vynasnažit, aby takové podmínky nastaly.“⁹⁷

Tato roztržka je jen dalším důkazem toho, že jakkoli se Macron podílí na společném západním postupu proti agresorovi (mimo jiné také dodávkami zbraní), svou unikátní roli po vzoru svých předchůdců spatřuje ve funkci mediátora a usmiřovatele: „Jsem přesvědčen, že je rolí Francie být zprostředkovatelskou mocností,“ dodal ve svém rozhovoru pro regionální noviny *Ouest-France*.⁹⁸ Zde se tak projevuje očividný rozkol mezi Francií (a částečně také Německem) na jedné straně a zeměmi EU z bývalého sovětského bloku, Británií a USA na straně druhé. Právě většina bývalých sovětských satelitů vstoupivších do EU v roce 2004 –kromě Maďarska⁹⁹ – je přesvědčena, že v sázce je samo zachování existence Ukrajiny a že vítězstvím lze nazývat pouze jednoznačnou porážku Ruska.

95 <https://www.france24.com/en/europe/20220606-macron-draws-new-wave-of-criticism-over-call-not-to-humiliate-russia>. Citováno ve vlastním překladu.

96 Idem.

97 Idem.

98 <https://www.ouest-france.fr/politique/emmanuel-macron/entretien-ma-nouvelle-methode-les-confidences-d-emmanuel-macron-4af35d24-e-355-11ec-afe2-d5ee186a9723>. Citováno ve vlastním překladu.

99 Viz např. <https://www.konzervativniny.cz/konec-polsko-madarskeho-pratelstvi/>.

Alžírský prezident Houari Boumediene na státní návštěvě SSSR 17. června 1967. Na moskevské letišti je přijel přivítat předseda Rady ministrů Sovětského svazu Alexej Kosygin. Zdroj: <https://www.gettyimages.ca/detail/news-photo/alexis-kossyguine-venu-accueil-lir-le-pr%C3%A9sident-alg%C3%A9rien-news-photo/1041651852?language=fr>.

FRANCIE A RUSKO: BOJ O VLIV V AFRICE

V předchozích oddílech jsme se dotkli konfliktů, do nichž se Francie a Rusko ve vzdálenější i nedávné historii dostaly kvůli rozcházejícím se geopolitickým zájmům a kvůli soupeření o vliv v jiných částech světa. Současnou studii bychom chtěli zakončit krátkým přiblížením rivality, jež mezi oběma zeměmi v současnosti probíhá o vliv na africkém kontinentu. Než tak učiníme, zdá se nám nevyhnutelné připomenout kořeny této rivality, které sahají do období dekolonizace Afriky a oficiální podpory tohoto hnutí ze strany Sovětského svazu.

3.1 SOVĚTSKÝ SVAZ JAKO VZOR ZEMÍ TŘETÍHO SVĚTA

Ve své nové knize *Rusko: nová šachovnice (La Russie : un nouvel échiquier, 2022, Paříž, Éditions Eyrolles, s. 29)* Jean de Glinasty správně poznamenává k symbolickému postavení poválečného SSSR:

Rusko bylo izolováno sanitárním kordonem všech rozvinutých mocností kromě poraženého Německa. Avšak u velké části mezinárodního veřejného mínění se těšilo „auře“ národa, kde, řečeno Stalinovými slovy (1924), docházelo k budování „socialismu v jedné zemi“. Dělnické třídy, antikoloniální hnutí, „levicoví“ intelektuálové byli inspirováni marxismem-leninismem a živila je naděje, že komunismus, jenž byl prozatím omezen na „socialistickou vlast“, se rozšíří do celého světa. Sovětské Rusko, ač bylo v izolaci, v obležení a oslabené, se těšilo světovému věhlasu a nahánělo hrůzu...¹⁰⁰

Uvnitř pomalu se drolicího francouzského impéria, mezi lety 1941 a 1962, se tak komunistická ideologie

a SSSR jako její hlavní symbolický nositel stávají významným referenčním rámcem pro celou řadu bojovníků za nezávislost v koloniích. Je vskutku fascinující pozorovat, jakými mnohdy svéráznými a eklektickými způsoby se rodící se odbojová hnutí chápou marxismu-leninismu jako jedné ze zbraní v boji za nezávislost na Francii. Nejedná se samozřejmě pouze o platformy otevřeně se hlásící ke komunismu – například Ho Či Minův Viet Minh nebo Pol Potova Komunistická strana Kambodže –, ale i jiná hnutí za nezávislost, zejména v muslimském světě, jež komunismus často kombinovala s islámskou identitou, nacionalismem a ideologiemi panarabismu či panafricanismu. To byl případ Ahmeda Sékou Tourého, prvního prezidenta Guiney. Sékou Touré na rozdíl od jiných státníků Francouzské západní Afriky odmítl jakoukoli spolupráci s De Gaullem a od samého začátku (1958) se přimkl k socialistickému táboru, za což zaplatil kompletní izolací a ekonomickou válkou ze strany Francie. Zajímavý je také ideologický profil alžírské Fronty národního osvobození (Front de libération national; FLN). Toto hnutí se velmi brzy prosadilo jako jediná síla v boji za alžírskou nezávislost (1954–1962) a po jejím získání se až na výjimku období alžírské občanské války (1992–1999) u moci udrželo dodnes. FLN, jež se částečně odvolává na specifickou interpretaci marxismu, se podařilo absorbovat nejrůznější komunistické intelektuály a aktivisty. Zároveň však důrazně odmítá komunistický ateismus a za jeden ze svých hlavních pilířů považuje reformní a nacionalisticky orientovaný sunitský islám. V žádném případě se tak nejedná o sekulární hnutí, ba právě naopak: V době alžírské války za nezávislost se pravidelně uchylovala k rétorice džihádu. Islám je tak v pojetí FLN nejenom státním náboženstvím, ale i nedílnou součástí národní alžírské identity, spolu s ideologií panarabismu, výrazně prosazované na úkor jiných kultur (zejména té berberské). Samo marxistické učení

100 Citováno ve vlastním překladu.

bylo často překrucováno tak, aby zapadlo do antiko-loniálního narativu (Francie jako hlavní vykořisťovatel atd.). Díky své orientaci na socialistický tábor a úzké spolupráci se SSSR se FLN ještě více zdokonalila ve svých již dobře zaběhlých praktikách odstraňování politických oponentů, vnitrostranických čistek a zavádění vlády jedné strany.¹⁰¹

3.2 MALI: FRANCOUZSKÉ SÍLY BARKHANE NAHRAZENY VAGNEROVÝMI ŽOLDNÉRY

V polovině srpna 2022 ukončily francouzské vojenské síly veškerou svou činnost na území Mali, odkud se postupně stahovaly počínaje listopadem 2021. Skončila tak operace Barkhane, jejímž posláním bylo vyčistit území od džihádistického terorismu a jež byla spuštěna 1. srpna 2014. Sama tato operace přímo navazovala na operaci Serval, k níž dal v lednu roku 2013 pokyn prezident Hollande poté, co jej o pomoc v boji proti džihádistům požádal prezident Mali Dioncounda Traoré.¹⁰² Operace Serval tak poskytla vojenskou a logistickou podporu malijským ozbrojeným složkám v jejich boji proti ofenzivě islamistů postupující ze severu země s cílem zmocnit se hlavního města Bamaka (islamisté v té době ovládali zhruba polovinu území Mali). Poté, co operace Serval splnila svůj účel, vystřídala ji operace Barkhane, jejímž cílem byl boj proti islámskému terorismu – napojenému na skupiny Al-Káida a Islámský stát – v rámci celého území Sahelu. Na této misi se v menší míře podílely i jiné státy, včetně Česka, které na místo poslalo šedesát vojáků.¹⁰³

Koncem května 2021 ovšem země otrásl puč, při němž armáda sesadila úřadujícího prezidenta Bah N'Dawa, rovněž dosazeného vojenským pučem v roce 2020. Faktickým pánem země se tak stala vojenská junta v čele s plukovníkem Assimim Goitou, v důsledku čehož Francouzi pozastavili svou vojenskou spolupráci s tamější armádou. Dne 10. června 2021 oznámil prezident Macron ukončení operace Barkhane a postupné stahování francouzských jednotek ze země.¹⁰⁴ Je jisté, že důležitou roli v tomto rozhodnutí sehrál

Francouzský voják v Mali během operace Barkhane. Zdroj: https://www.lexpress.fr/actualite/monde/afrique/fin-de-l-operation-barkhane-au-mali-la-fausse-defaite-de-l-armee-francaise_2168745.html.

strach z podobného scénáře, jakému čelili Američané v Afghánistánu a Iráku: Po více než devíti letech trvající přítomnosti se Francouzi raději úplně stáhli, než aby riskovali čím dál tím větší zabřednutí do lokálních konfliktů a s ním související kolosální ekonomické dopady a další ztráty na životech. Avšak ještě jedna důležitá skutečnost utvrdila Francouze v jejich rozhodnutí ponechat zemi jejímu osudu. V září 2021 pronikla do médií zpráva o tom, že se Assimi Goita chystá uzavřít smlouvu s Vagnerovou skupinou, soukromou vojenskou společností proslulou svými vazbami na Kreml a nechvalně známou pro svou neonacistickou ideologii a brutální činy.¹⁰⁵ Jak vysvětluje litevský expert na dezinformace Lukas Andriukaitis, právě „vagnerovce“ posílá Kreml všude tam, kde se nemůže angažovat oficiálně a kde za něho konají špinavou práci.¹⁰⁶ V rámci Afriky tak žoldněři Vagnerovy skupiny ke dnešnímu dni neoperují pouze v Mali, ale například i ve Středoafrické republice, kde mimo jiné působí v prezidentově osobní ochraně.¹⁰⁷ Deník *Le Figaro* se ve svém čísle ze 17. srpna, věnovaném stažení francouzských jednotek z Mali, zmiňuje o tom, že zatímco na počátku roku 2022 se v Mali nacházelo cca tři sta členů skupiny, v době publikace čísla jich v Mali operovalo již kolem jednoho tisíce.¹⁰⁸ S tím, jak se francouzské síly od počátku

¹⁰¹ Viz např. kniha pojednávající o Houarim Boumedienuvi, druhém prezidentovi Alžírsku, jenž se zmocnil vlády roku 1965 vojenským pučem a u moci se udržel až do roku 1978: Hamid Abdelkader, *Houari Boumedienne – Un homme, une révolution* (1954–1962), 2012, Alžír, Chihab editions.

¹⁰² Viz deklarace prezidenta Hollanda o zahájení operace z 15. ledna 2013: <https://www.elysee.fr/francois-hollande/2013/01/11/declaration-de-m-francois-hollande-president-de-la-republique-sur-l-intervention-militaire-au-mali-a-paris-le-11-janvier-2013>.

¹⁰³ Viz např. <https://mise.army.cz/aktualni-mise/malli/zprav/ceska-armada-jiz-podruhe-veli-vyckvikove-misi-eu-v-mali-236757/>.

¹⁰⁴ <https://www.france24.com/fr/afrique/20210610-op%C3%A9ration-barkhane-emmanuel-macron-va-annoncer-une-restructuration-des-troupes>.

¹⁰⁵ Viz např. <https://www.jeuneafrique.com/1234273/politique/mali-assimi-goita-les-mercenaires-russes-et-la-colere-de-paris/>.

¹⁰⁶ <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/vagnerova-skupina-uz-neni-tajemna-organizace-o-zoldacich-kremlu-a-nejvetsim-uspechu-ruske-propagandy-67259>.

¹⁰⁷ <https://www.ouest-france.fr/monde/afrique/pillages-massacres-les-mercenaires-wagner-saignent-l-or-centrafricain-83407dba-f223-11ec-a95f-884fbec18e50>.

¹⁰⁸ <https://www.lefigaro.fr/international/au-mali-les-mercenaires-russes-de-sormais-en-premiere-ligne-face-aux-djihadistes-20220816>.

Žoldnéři Vagnerovy skupiny v Mali. Zdroj: <https://www.leparisien.fr/international/mali-un-millier-de-mercenaires-du-groupe-wagner-sont-deployes-denonce-jean-yves-le-drian-15-02-2022-UU2UOUYDNNNGSDAL2J6G3MA5KXU.php>.

roku 2022 stahovaly z jednotlivých základen v zemi (Timbuktu, Ménaka, Gao atd.), byly tyto základny postupně zabírány členy Vagnerovy skupiny.

Je nepochybné, že přítomnost Vagnerovy skupiny nejen v Mali, ale i v jiných zemích frankofonní Afriky, přímo souvisí s posilováním strategických a ekonomických zájmů Ruska. Dodejme, že skupina je napojena na ruského oligarchu Jevgenije Prigožina blízkého Putinovi.¹⁰⁹ Jean-Yves Le Drian, bývalý francouzský ministr obrany (2012–2017), uvedl, že podobné podvolení se ruským zájmům ze strany Mali je neslučitelné s francouzskou přítomností.¹¹⁰ Emmanuel Macron 17. února 2022 doslova prohlásil: „Nemůžeme se nadále vojensky angažovat po boku faktické moci, jejíž

utajenou strategii ani cíle nesdílíme.“¹¹¹ Rusové v těch bývalých francouzských koloniích, kde se snaží vojensky a ekonomicky zakořenit, v místních obyvatelích zcela plánovitě podněcují či posilují protifrancouzské naladění. Koloniální minulost používají jako prostředek k vyvolávání resentimentu vedoucímu k odmítnutí francouzské přítomnosti v regionu. Dne 20. února 2022 se tak v Bamaku, hlavním městě Mali, konala demonstrace za odchod Francouzů ze země, kde se sešlo několik set lidí. Zaznívaly zde slogany jako „Děkujeme, Vagnere!“ a objevily se zde i transparenty obviňující Francii z terorismu (viz fotografie níže).

V pondělí 15. srpna, přesněji řečeno v den, kdy poslední francouzské jednotky opustily území Mali, adresoval malijský ministr zahraničních věcí Abdoulaye Diop třístránkový dopis Radě bezpečnosti OSN, v němž Francii obviňuje z podpory islámských teroristů. Zároveň požádal, aby bylo na toto téma svoláno mimořádné zasedání a pohrozil, že v případě každého dalšího vpádu francouzských vojsk na území státu bude použito síly.¹¹² Francouzská reakce na toto obvinění byla břitká: „Junta překonala limit ve fantasmagorii a bizarnosti tím, že vznesla evidentně nepodložená obvinění,“ komentoval situaci Elysejský palác.¹¹³ Vladimir Putin, kující železo, dokud je žhavé, 16. srpna Francii nepřímou obvinil z toho, že destabilizuje situaci v Africe.¹¹⁴ Byť se ruská snaha o opanování afrického kontinentu nemůže co do rozsahu nikterak měřit s tou čínskou, ke zlepšení francouzsko-ruských vztahů – již tolik špatných kvůli dění na Ukrajině – v budoucnu rozhodně nepovede.

¹¹¹ https://www.lepoint.fr/monde/barkhane-la-france-s-apprete-a-officialiser-son-depart-du-mali-17-02-2022-2465191_24.php. Citováno ve vlastním překladu.

¹¹² Viz např. https://www.lemonde.fr/afrique/article/2022/08/18/la-junte-malienne-accuse-la-france-de-livrer-armes-et-renseignements-aux-groupes-armes-terroristes_6138312_3212.html.

¹¹³ <https://atlantico.fr/article/pepite/la-junte-malienne-accuse-la-france-d-armedes-groupes-djihadistes>. Citováno ve vlastním překladu.

¹¹⁴ <https://www.lefigaro.fr/international/au-mali-les-mercenaires-russes-de-sormais-en-premiere-ligne-face-aux-djihadistes-20220816>.

¹⁰⁹ Viz např. <https://www.state.gov/disarming-disinformation/wagner-group-yevgeniy-prigozhin-and-russias-disinformation-in-africa/>.

¹¹⁰ Viz např. <https://www.dw.com/fr/mali-wagner-russie/a-59187451>.

Protifrancouzská demonstrace v Bamaku 20. února 2022. Na sloganu stojí: „Chceme, aby francouzská armáda opustila Mali. Francie je teroristická.“ Zdroj: https://www.francetvinfo.fr/monde/terrorisme-djihadistes/operation-barkhane/mali-le-retrait-des-troupes-francaisesvaprendre-4-a-6-mois_4972134.html.

SEZNAM ZDROJŮ

- „A Brégancon, Emmanuel Macron et Vladimir Poutine peinent a s'entendre», Le Point, 20. srpna 2019, URL: https://www.lepoint.fr/monde/a-bregancon-emmanuel-macron-et-vladimir-poutine-peinent-a-s-entendre-20-08-2019-2330533_24.php.
- „Affaire Fillon: des révélations du Canard a la défaite, le récit d'une chute», Le Figaro, 25. ledna 2018, URL: <https://www.lefigaro.fr/politique/2018/01/25/01002-20180125ARTFIG00008-affaire-fillon-des-revelations-du-canard-a-la-defaite-le-recit-d-un-naufnage.php>.
- „Alep: des sanctions contre la Russie sont possibles, selon Hollande», RTL, 16. prosince 2016, URL: <https://www.rtl.fr/actu/international/alep-hollande-estime-que-des-sanctions-contre-la-russie-font-partie-des-operations-7786302183>.
- „Au Mali, les mercenaires russes désormais en première ligne face aux djihadistes“, Le Figaro, 16. srpna 2022, URL: <https://www.lefigaro.fr/international/au-mali-les-mercenaires-russes-desormais-en-premiere-ligne-face-aux-djihadistes-20220816>.
- „Au Mali, les mercenaires russes désormais en première ligne face aux djihadistes“, Le Figaro, 16. srpna 2022, URL: <https://www.lefigaro.fr/international/au-mali-les-mercenaires-russes-desormais-en-premiere-ligne-face-aux-djihadistes-20220816>.
- „Auchan Russie en pleine phase de transformation“, LSA, 5. října 2017, URL: <https://www.lsa-conso.fr/auchan-russie-en-pleine-phase-de-transformation,267722>.
- „Bamako confirme échanger avec la société russe Wagner“, Deutsche Welle, 15. září 2021, URL: <https://www.dw.com/fr/mali-wagner-russie/a-59187451>.
- „Barkhane : la France et ses alliés annoncent un ,retrait coordonné' du Mali“, Le Point, 17. února 2022, URL: https://www.lepoint.fr/monde/barkhane-la-france-s-apprete-a-officialiser-son-depart-du-mali-17-02-2022-2465191_24.php.
- „Boumédiène a Moscou“, getty images, URL: <https://www.gettyimages.ca/detail/news-photo/alexis-kossy-guine-venu-accueillir-le-pr%C3%A9sident-alg%C3%A9rien-news-photo/1041651852?languag%C3%A9fr>.
- „Ce n'est pas le paquet de pâtes qui finance la guerre » : pourquoi Auchan reste en Russie (pour l'instant)«, L'Obs, 30. května 2022, URL: <https://www.nouvelobs.com/guerre-en-ukraine/20220330.OBS56379/ce-n-est-pas-un-paquet-de-pates-qui-finance-la-guerre-pour-quoi-auchan-reste-en-russie-pour-l-instant.html>.
- „Conversations between truth and power“, TheSpectator, 23. března 2019, URL: <https://www.spectator.co.uk/article/conversations-between-truth-and-power>.
- „Česká armáda již podruhé velí výcvikové misi EU v Mali“, Ministerstvo obrany ČR, 21. června 2022, URL: <https://mise.army.cz/aktualni-mise/malli/zprav/ceska-armada-jiz-podruhe-veli-vycvikove-misi-eu-v-mali-236757/>.
- „Členské státy se zavazují snížit tuto zimní sezonu poptávku po plynu o 15 %«, Rada EU, 26. července 2022, URL: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2022/07/26/member-states-commit-to-reducing-gas-demand-by-15-next-winter/>.
- „De Gaulle-Staline, le face-a-face“, Le Point, 20. března 2022, URL: https://www.lepoint.fr/monde/de-gaulle-staline-le-face-a-face-20-03-2022-2468886_24.php.
- „Déclaration de M. Francois Hollande, Président de la République, sur l'intervention militaire au Mali, a Paris le 11 janvier 2013“, Élysée, 11. ledna 2013, URL: <https://www.elysee.fr/francois-hollande/2013/01/11/declaration-de-m-francois-hollande-president-de-la-republique-sur-l-intervention-militaire-au-mali-a-paris-le-11-janvier-2013>.
- „Défense antimissile«, Organisation du traité de l'Atlantique nord, 20. listopadu 2010, URL: https://www.nato.int/cps/fr/natohq/news_68626.htm?selectedLocal%C3%A9en.
- „Deschytia states new government of Ukraine has no intention to join NATO“, Interfax-Ukraine, 29. března 2014, URL: <https://en.interfax.com.ua/news/general/198372.html>.
- „Emmael Macron in his own words (French)«, The Economist, 7. listopadu 2019, URL: <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-in-his-own-words-french>.
- „Emmanuel Macron acheve sa visite en Algérie avec un ,partenariat renouvelé' entre les deux pays«, TV5 Monde, 27. srpna 2022, URL: <https://information.tv5monde.com/afrique/emmanuel-macron-acheve-sa-visite-en-algerie-avec-un-partenariat-renouvele-entre-les-deux>.
- „Emmanuel Macron annonce la fin de l'opération Barkhane au Sahel“, France 24, 10. června 2021, URL: <https://>

- www.france24.com/fr/afrique/20210610-op%C3%A9ration-barkhane-emmanuel-macron-va-annoncer-une-restructuration-des-troupes.
- „ENTRETIEN. « Ma nouvelle méthode » : les confidences d'Emmanuel Macron“, Ouest France, 3. června 2022, URL: <https://www.ouest-france.fr/politique/emmanuel-macron/entretien-ma-nouvelle-methode-les-confidences-d-emmanuel-macron-4af35d24-e355-11ec-afe2-d5ee186a9723>.
- „Europe still needs America“, Politico, 2. listopadu 2020, URL: <https://www.politico.eu/article/europe-still-needs-america/>.
- „EU-Ukraine free trade 'set for 2016' - President Poroshenko“, BBC News, 17. listopadu 2015, URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-34842246>.
- „Face a la menace russe, le président ukrainien Zelensky appelle l'Europe a l'aide“, Le Figaro, 15. dubna 2021, URL: <https://www.lefigaro.fr/international/face-a-la-menace-russe-zelensky-le-president-ukrainien-appelle-l-europe-a-l-aide-20210415>.
- „Fin de l'opération Barkhane au Mali : la fausse défaite de l'armée française“, Express, 28. února 2022, URL: https://www.lexpress.fr/actualite/monde/afrique/fin-de-l-operation-barkhane-au-mali-la-fausse-defaite-de-l-armee-francaise_2168745.html.
- „Francois Fillon 'complice' de Vladimir Poutine : cette photo gênante en pleine crise russe...“, Gala, 24. února 2022, URL: https://www.gala.fr/l-actu/news-de-stars/francois-fillon-complice-de-vladimir-poutine-cette-photo-genante-en-pleine-crise-russe_487932.
- „Francois Mitterrand, le centenaire“, Le Progres, 26. října 2016, URL: <https://www.leprogres.fr/france-monde/2016/10/26/francois-mitterrand-le-centenaire>.
- „Germany freezes Nord Stream 2 gas project as Ukraine crisis deepens“, 22. února 2022, Reuters, URL: <https://www.reuters.com/business/energy/germanys-scholz-halts-nord-stream-2-certification-2022-02-22/>.
- „Guerre de 2008 en Géorgie : le 'cadeau' de la France a la Russie“, TV5 Monde, 7. srpna 2013, URL: <https://information.tv5monde.com/info/guerre-de-2008-en-georgie-le-cadeau-de-la-france-la-russie-4434>.
- „Guerre en Ukraine : 83% des Français soutiennent le peuple ukrainien - EXCLUSIF“, HuffPost, 2. března 2022, URL: https://www.huffingtonpost.fr/politique/article/guerre-en-ukraine-83-des-francais-soutiennent-le-peuple-ukrainien-exclusif_193066.html.
- „Guerre en Ukraine : le CESE présente sa note d'alerte sur les conséquences pour la France“, Conseil économique, social et environnemental, 23. května 2022, URL: <https://www.lecese.fr/actualites/guerre-en-ukraine-le-cese-presente-sa-note-d-alerte-sur-les-consequences-pour-la-france#:~:tex=C5%A5Le%20conflit%20en%20Ukraine%20d%C3%A9multiplie,de%2020%25%20%C3%A0%2030%25>.
- „Guerre en Ukraine : les ventes françaises a la Russie divisées par plus de 4 en avril“, Les Échos, 22. července 2022, URL: <https://www.lesechos.fr/economie-france/conjoncture/guerre-en-ukraine-les-ventes-francaises-a-la-russie-divisees-par-plus-de-4-en-avril-1775544>.
- „Charbon, la revanche tragique“, *Le Point*, 25. srpna 2022.
- „Chiffres clés de l'énergie, ÉDITION 2021“, Ministère de la transition écologique, URL: [https://www.statistiques.developpement-durable.gouv.fr/edition-numerique/chiffres-cles-energie-2021/14-gaz-naturel#:~:tex=C5%A5Importations%20de%20gaz%20naturel%20par%20pays%20d'origine&tex=C5%A5La%20Norv%C3%A8ge%20demeure%20le%20principal,et%20le%20Qatar%20\(2%20%25\)](https://www.statistiques.developpement-durable.gouv.fr/edition-numerique/chiffres-cles-energie-2021/14-gaz-naturel#:~:tex=C5%A5Importations%20de%20gaz%20naturel%20par%20pays%20d'origine&tex=C5%A5La%20Norv%C3%A8ge%20demeure%20le%20principal,et%20le%20Qatar%20(2%20%25)).
- „Il n'y aura plus d'appel Macron-Poutine car la France n'est pas un pays ami, estime le Kremlin“, Paris Match, 5. srpna 2022, URL: <https://www.parismatch.com/Actu/International/Il-n-y-aura-plus-d-appel-Macron-Poutine-car-la-France-n-est-pas-un-pays-ami-estime-le-Kremlin-1820355>.
- „Investi président, Viktor Ianoukovitch promet la neutralité“, Le Temps, 25. února 2010, <https://www.letemps.ch/monde/investi-president-viktor-ianoukovitch-promet-neutralite>.
- „Jean-Luc Mélenchon : « Les conditions sont mûres pour un grand changement en Europe »“, Le Monde, 18. ledna 2022, URL: https://www.lemonde.fr/election-presidentielle-2022/article/2022/01/18/jean-luc-melenchon-les-conditions-sont-mures-pour-un-grand-changement-en-europe_6109887_6059010.html.
- „Konec polsko-maďarského přátelství“, Konzervativní noviny, 5. srpna 2022, URL: <https://www.konzervativninoviny.cz/konec-polsko-madarskeho-pratelstvi/>.
- „La centrale nucléaire de Fessenheim“, EDF, URL: <https://www.edf.fr/centrale-nucleaire-fessenheim>.
- „La fermeture de la centrale de Fessenheim en cinq questions“, Les Échos, 29. června 2020, URL: <https://www.lesechos.fr/industrie-services/energie-environnement/la-fermeture-de-la-centrale-de-fessenheim-en-cinq-questions-1219394>.
- „La FRANCE est-elle INSIGNIFIANTE a l'international ? Entretien avec Francois Asselineau“, VA+, září 2022, URL: <https://www.youtube.com/watch?v=BTI-BVtlaCrl>.
- „La junte malienne accuse la France d'armer des groupes djihadistes, sans fournir de preuves“, 18. srpna 2022, Le Monde, URL: https://www.lemonde.fr/afrique/article/2022/08/18/la-junte-malienne-accuse-la-france-de-livrer-armes-et-renseignements-aux-groupes-armes-terroristes_6138312_3212.html.
- „La junte malienne accuse la France d'armer des groupes djihadistes“, atlantico, 18. srpna 2022, URL: <https://atlantico.fr/article/pepite/la-junte-malienne-accuse-la-france-d-armer-des-groupes-djihadistes>.
- „Le chantier du siècle : Macron relance le nucléaire“, Reporterre, 10. února 2022, URL: <https://reporterre.net/Le-chantier-du-siecle-Macron-relance-le-nucleaire>.
- „Leroy Merlin redit maintenir son activité en Russie, malgré l'Ukraine et l'appel de Zelensky“, Le Parisien, 24. března 2022, URL: <https://www.leparisien.fr/economie/leroy-merlin-redit-maintenir-son-activite-en-russie-malgre-lukraine-et-lappel-de-zelensky-24-03-2022-JLXH4GMEABBGXFSZUNSCWHFKYA.php>.
- „Les dix ans de Jacques Chirac a L'Élysée“, *Libération*, 21. dubna 2005, URL: <https://archive.wikiwix.com/cache/index2.php?url=http%3A%2F%2Fwww.lh2.fr%2Fupload%2Fressources%2Fsondages%2Fpolitique-nationale%2FLHFLibe10ansJChirac21avr05.pdf%2Findex.html#federatio%2Farchive.wikiwix.com&tab=url>.

- cession-de-sa-filiale-renault-russie-et-de-sa-participation-dans-avtovaz/.
- „Rencontre Poutine-Macron : a quoi correspond cette grande table en marbre qui a fait réagir ?», La Dépêche, 8. února 2022, URL: <https://www.ladepeche.fr/2022/02/08/rencontre-poutine-macron-a-quoi-correspond-cette-grande-table-en-marbre-qui-a-fait-reagir-10096375.php>.
- „Russia: Putin Visits Libya For Talks On Energy», Radio Free Europe/Radio Liberty, 16. dubna, 2008, URL: <https://www.rferl.org/a/1109576.html>.
- „RUSSIA'S UNPRECEDENTEDLY EXPANSIVE MILITARY EXERCISES IN FALL 2020 SEEK TO RECREATE SOVIET-STYLE MULTINATIONAL ARMY», Institute for the Study of War, 20. října 2020, URL: <https://www.understandingwar.org/backgrounders/russia%E2%80%99s-unprecedentedly-expansive-military-exercises-fall-2020-seek-recreate-soviet>.
- „Sans le bouclier tarifaire, « les prix de l'énergie doubleraient en 2023 » (Bruno Le Maire)», La Tribune, 1. září 2022, URL: <https://www.latribune.fr/economie/france/sans-le-bouclier-tarifaire-les-prix-de-l-energie-doubleraient-en-2023-bruno-le-maire-928970.html>.
- „Sarkozy-Kadhafi: une enquête sous haute tension», L'Express, 17. září 2014, URL: <https://www.lexpress.fr/actualite/politique/sarkozy-kadhafi-une-enquete-sous-haute-tension-1576279.html>.
- „Société Générale finalise la cession de Rosbank», Les Échos, 18. května 2022, URL: <https://www.lesechos.fr/finance-marches/banque-assurances/societe-generale-finalise-la-cession-de-rosbank-1407984>.
- „Sondage Ifop : aujourd'hui, les Français rejetteraient le Traité de Maastricht», Le Journal du dimanche, 24. května 2019, URL: <https://www.lejdd.fr/Politique/sondage-aujourd'hui-les-francais-rejetteraient-le-traite-de-maastricht-3900577>.
- „Statistika: Národní energetický mix», OTE, 2018, URL: <https://www.ote-cr.cz/cs/statistika/narodni-energeticky-mix>.
- „Státy EU na schůzce v Praze zkomplikují Rusům víza. Česko chce jejich úplný zákaz», Hospodářské noviny, 31. srpna 2022, URL: <https://archiv.hn.cz/c1-67108170-staty-eu-na-schuzce-v-praze-zkomplikuji-rusum-viza-cesko-chce-jejich-uplny-zakaz>.
- „The Budapest Memorandum: the Truth Behind the Myths“, Mайдan of Foreign Affairs, 22. srpna 2019, URL: <https://www.mfaua.org/en/publications/the-budapest-memorandum-the-truth-behind-the-myths>.
- „Ukraine Ends 'Nonaligned' Status, Earning Quick Rebuke From Russia.“, The Wall Street Journal, 23. prosince 2014, URL: <https://www.wsj.com/articles/ukraine-ends-nonaligned-status-earning-quick-rebuke-from-russia-1419339226>.
- „Ukraine: le bilan (peu brillant) des accords de Minsk», Franceinter, 12. dubna 2015, URL: <https://www.radiofrance.fr/franceinter/ukraine-le-bilan-peu-brillant-des-accords-de-minsk-7811811>.
- „Ukrajina získala status aliančního partnera dodatečných příležitostí“, Stálá delegace České republiky při NATO, 12. června 2020, URL: <https://www.mzv.cz/nato.brussels/cz/aktualni-temata/ukrajina-ziskalastatus-aliancniho.html>.
- „Un Président, l'Europe et la guerre», France 2, 30. června 2022, URL: <https://www.france.tv/documentaires/politique/3558577-un-president-l-europe-et-la-guerre.html>.
- „UN resolution against Ukraine invasion: Full text», Aljazeera, 3. března 2022, <https://www.aljazeera.com/news/2022/3/3/unga-resolution-against-ukraine-invasion-full-text>.
- „Vagnerova skupina už není tajemná organizace. O žoldácích Kremlu a největším úspěchu ruské propagandy“, Seznam zprávy, 2. března 2019, URL: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/vagnerova-skupina-uz-neni-tajemna-organizace-o-zoldacich-kremlu-a-nejvet-sim-uspechu-ruske-propagandy-67259>.
- „VRAI OU FAUX. Poutine a-t-il vraiment voulu 'humilier' Macron avec sa table XXL ?», La Dépêche, 8. února 2022, URL: <https://www.ladepeche.fr/2022/02/08/vrai-ou-faux-poutine-a-t-il-vraiment-voulu-humilier-macron-avec-sa-table-xxl-10096944.php>.
- „Wagner Group, Yevgeniy Prigozhin, and Russia's Disinformation in Africa“, US Department of State, 24. května 2022, URL: <https://www.state.gov/disarming-disinformation/wagner-group-yevgeniy-prigozhin-and-russias-disinformation-in-africa/>.
- „Zelensky, l'entretien exclusif : « Un jour ou l'autre, l'Ukraine récupérera la Crimée »», L'Express, 23. srpna 2022, URL: <https://www.lexpress.fr/actualite/poutine-macron-danger-nucleaire-entretien-exclusif-avec-le-president-ukrainien-zelensky-2178794.html>.
- Alexandr Dugin, Čtvrtá politická teorie, 2020, Zvolen, Sol Noctis, překlad Ivan Šebesta.
- Final Act of the Conference on Security and Cooperation in Europe (Helsinki, 1 August 1975), URL: <https://www.cvce.eu/en/obj/final-act-of-the-conference-on-security-and-cooperation-in-europe-helsinki-1-august-1975-en-26511c7f-1063-4ae9-83e5-16859194a144.html#:~:tex=C5%A50n%201%20August%201975%2C%20in,encourages%20the%20free%20movement%20of>.
- Hamid Abdelkader, *Houari Boumedienne - Un homme, une révolution (1954-1962)*, 2012, Alžír, Chihab editions.
- Hubert Védrine, Les Mondes de François Mitterrand. A l'Élysée, 1981-1995, 1996, Paříž, Fayard.
- Charles de Gaulle, Válečné paměti, 2011, Praha, Naše vojsko, překlad Svetožár Pantůček.
- Jean De Gliniasty, La Russie, un nouvel échiquier, 2022, Paříž, Eyrolles.
- Jean de Gliniasty, Petite Histoire des relations franco-russes: Entre géopolitique et idéologie, 2021, Paříž/Moskva, L'Inventaire/L'Observatoire franco-russe.
- Jean-Luc Mélenchon, „Ukraine : je propose une conférence des frontières en Europe“, 22. února 2022, URL: <https://www.youtube.com/watch?v=o0p7w1rh8>.
- Jean-Paul Sartre, Critique de la raison dialectique, 1960, Paříž, Gallimard.
- Jean-Pierre Chevenement, „Contre le traité de Lisbonne“, Le Blog de Jean-Pierre Chevenement, 23. listopadu 2007, URL: <https://www.chevenement.fr/Contre-le-traite-de-Lisbonne485.html>.
- La Chambre de commerce et d'industrie franco-russe, URL: <https://www.ccifr.ru/fr/>.
- Loi constitutionnelle n° 2008-103 du 4 février 2008 modifiant le titre XV de la Constitution (1), Lé-

- gifrance - Le service public de la diffusion du droit, URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORF-TEXT000018071229/>.
- Michel Eltchaninoff, Dans la tête de Vladimir Poutine, 2022 [2015], Arles, Actes Sud.
- Nikolaj Trubeckoj, „Ruskaja problema“, in Nasledie Tchingiskhana, 1999, Moskva, Agraf.
- Package of measures for the Implementation of the Minsk agreements, 12. února 2015, URL: https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/UA_150212MinskAgreement_en.
- Pierre le Grand, un tsar en france. 1717, URL: <https://www.chateauversailles.fr/actualites/expositions/pierre-grand-tsar-france-1717tflexposition>.
- Projev Vladimíra Putina na mezinárodní bezpečnostní konferenci v Mnichově, 10. února 2007, URL: <https://www.youtube.com/watch?v=wHlv7ead3mU>.
- Zoia Svetova, „En supprimant les visas touristiques pour les Russes, des responsables occidentaux veulent définitivement rétablir l'Union soviétique“, Le Monde, 26. srpna 2022, URL: https://www.lemonde.fr/idees/article/2022/08/26/zoia-svetova-en-supprimant-les-visas-touristiques-pour-les-russes-des-responsables-occidentaux-veulent-definitivement-retablir-l-union-sovietique_6139067_3232.html.

newdirection.online

[@europeanreform](https://twitter.com/europeanreform)

[@europeanreform](https://www.instagram.com/europeanreform)

[NDeuropeanreform](https://www.facebook.com/NDeuropeanreform)

contact@europeanreform.org